

**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**

№ 9 ВЕРАСЕНЬ 1954г.

Раўняйцеся на перадавікоў, таварышы жывёлаводкі!

КОМУНІСТЫЧНАЯ партыя і Совецкі ўрад удзяляюць велізарную ўвагу палепшанню жыцця савецкага народа. Партыя і ўрад выпрацавалі праграму крутога ўздыму прамысловасці і сельскай гаспадаркі, праграму стварэння багацця харчавання і ўсіх прадметаў народнага ўжытку.

Адной з рашаючых умоў далейшага палепшання добрабыту народа з'яўляецца хутчэйшы ўздым жывёлагадоўлі.

Даць краіне ўжо ў гэтым годзе больш мяса, малака, сала, масла — баявая задача працаўнікоў сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Бадай што ні ў адной галіне сельскай гаспадаркі нашай рэспублікі жанчыны не займаюць такога віднага месца, як у жывёлагадоўлі. Яны працуюць даяркамі і цялятніцамі, свінаркамі і птушніцамі, зоатэхнікамі і загадчыкамі ферм. Ад іх адносінаў да работы ва многім залежыць выкананне плана росту жывёлагадоўлі і яе прадукцыйнасці ў кожным калгасе і саўгасе.

Жанчыны-жывёлаводкі рэспублікі прымаюць актыўны ўдзел у сацыялістычным спаборніцтве. Многія з іх дабіваюцца выдатных поспехаў у рабоце.

Так, Ганна Паўловіч — работніца саўгаса «Рось» Ваўкавыскага раёна, ад кожнай каровы замацаванай групы атрымала летась па 6.461 кілограму малака. Сёлета яна абавязалася надаць яшчэ больш — па 7.000 кілограмаў. Словы свае Ганна Паўловіч не кідае на вецер. За 10 месяцаў яна ўжо надала па 5.650 кілограмаў малака ад кожнай з 11 кароў і вышла на першае месца сярод даярак рэспублікі.

Як-жа дабілася такога высокага надоя малака праслаўлены майстар жывёлагадоўлі?

Перш за ўсё высокасвядомымі адносінамі да працы і поўным захаваннем правіл зоатэхнікі. Яна правільна арганізавала раздой кароў. Першыя дні пасля ацёлу яна доіць кароў па пяць — шэсць раз у суткі, а праз дзесяць дзён — па чатыры разы. Яе каровы заўсёды добра накормлены і дагледжаны. На ферме — строгі распарадак дня. Тут дакладна разлічана ўсё: і час даення, і кармленне, і прагулкі жывёлы.

У калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна восем даярак трывала захоўваюць першыя месцы ў рэспубліканскім сацыялістычным спаборніцтве. За 10 месяцаў гэтага года Н. Ф. Бяляўская надала 3.997 кг малака, Е. І. Шчэрбіч — 3.853 кг. Гэта стараннямі жанчын калгас з'яўляецца прыкладным у развіцці жывёлагадоўлі. У мінулым годзе толькі ферма буйнай рагатай жывёлы прынесла калгасу 1 мільён 600 тысяч рублёў прыбытку.

«Велізарнае значэнне мае ласкавае абыходжанне з каровамі, — расказвае даярка гэтага калгаса Н. Бяляўская. — Грубыя вокрыкі раздражняюць кароў і не даюць ім магчымасці аддаць усё малако. Даць сваіх кароў я пачынаю ў строга вызначаны час, прытрымліваючыся чарговасці доікі. Калі карова прывучана да таго, каб яе даілі першай, то з яе і пачынаю даенне».

Асабліва цешыць тое, што ў сацыялістычным спаборніцтве, разам з праслаўленымі ўжо майстрамі, добрых вынікаў дабіваюцца ўсё новыя і новыя жывёлаводкі. У гэтым нумары часопіса мы змяшчаем фатаграфію даяркі калгаса імя Сталіна Васілевіцкага раёна Наталлі Аўдзееўны Купчанка. Як і належыць

комуністу, Наталлі Аўдзееўна падае ў рабоце прыклад усім даяркам калгаса. Па сваёй групе кароў яна за 10 месяцаў надала па 1.754 кг малака. Вялікай радасцю для яе з'явілася зацверджанне яе ўдзельнікам Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. «Абавязкова пастараюся, — гаворыць яна, — выкарыстаць у сваім калгасе ўсё лепшае, што ўбачу на выстаўцы».

Вядома, якое вялікае значэнне мае для ўздыму грамадскай жывёлагадоўлі нарыхтоўка поўнацэнных кармоў: сена, сіласу, карняплодаў. Жанчыны, якія працуюць на фермах, не могуць стаяць у баку ад гэтай важнейшай справы. Актыўны ўдзел у нарыхтоўках кармоў для грамадскай жывёлы павінны прыняць усе калгасніцы, бо ад гэтага ва многім залежыць іх добрабыт.

Рост грамадскай жывёлагадоўлі і яе прадукцыйнасці няўхільна павышае прыбыткі калгасаў і калгаснікаў. У калгасе імя Гастэлы Мінскага раёна ўсе калгаснікі атрымалі нядаўна па 5 рублёў авансам на кожны выпрацаваны сёлета працадзень. Грашовыя прыбыткі калгаса намнога выраслі ад рэалізацыі прадуктаў жывёлагадоўлі. Даярка Зінаіда Ланеўская атрымала авансам 2.190 рублёў.

Наша рэспубліка павінна заняць адно з вядучых месц таксама ў галіне гадоўлі і адкорму свіней. І на гэтым важнейшым участку ёсць нямала жанчын, якія любяць сваю справу.

Добрых вынікаў дабіўся саўгас «Добрушскі», якім кіруе комуністка Мар'я Дзмітрыеўна Растаргуева. Работніцы саўгаса змагаюцца за тое, каб выгадаваць ад кожнай свінаматкі па 20 парасят і здаць на кожную свінаматку не менш 28 цэнтнераў свініны. Некаторыя работніцы саўгаса перавысілі ўжо гэтыя паказчыкі. Свінарка Ганна Набок за год выгадала ад кожнай свінаматкі па 24 парасяті, а Антаніна Шутава дабілася ад 100 свіней, пастаўленых на адкорм, па 520 грамаў сярэднесутачнай прыважкі на кожную галаву. Саўгас у цэлым і 12 перадавых жывёлаводаў з'яўляюцца ўдзельнікамі Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі.

На жаль, ва многіх калгасах і саўгасах рэспублікі жывёлагадоўлі ўсё яшчэ не ўдзяляецца належная ўвага. Хіба не пра гэта гаворыць той факт, што ў Чырвонапольскім, Крывіцкім, Касцюковіцкім і Ходзіцкім раёнах удой на фуражную карову за 10 месяцаў складае крыху больш 400 кг малака.

Гаспадарчы год у жывёлагадоўлі хутка заканчваецца. Справа гонару ўсіх жывёлаводаў — дастойна завяршыць яго.

Таварышы жывёлаводкі! Павялічвайце рады перадавікоў сацыялістычнага спаборніцтва за магутны ўздым грамадскай жывёлагадоўлі, раўняйцеся ў рабоце на лепшых даярак, свінарак, цялятніц, птушніц. Прыкладзіце ўсе сілы, каб стварыць у кожным калгасе і саўгасе багатыя запасы высокакасных кармоў, забяспечыць сытую і цёплую зімоўку жывёле. Настойліва авалодвайце зоатэхнічнымі ведамі. Няхай клапацлівы жаночы догляд за жывёлай дапаможа выканаць рашэнні партыі і ўрада па пытаннях сельскай гаспадаркі. Няхай будзе створана для кожнага савецкага чалавека, для нашых дзяцей багацце мяса, малака і іншых прадуктаў жывёлагадоўлі.

На здымку: даярка калгаса імя Сталіна Васілевіцкага раёна Н. А. Купчанка.

Фото В. Лупейкі (Фотакроніка БелТА).

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

Пролетары ўсіх краін, еднайцеся!
ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАТЫ

№ 9
ВЕРАСЕНЬ 1954

Государственная
БИБЛИОТЕКА
СССР
им. В. И. Ленина

5031
17-55
8035

АКАДЭМІЯ ЎСЕНАРОДНАГА ВОШЫТУ

1. Сустрэчы

ГУБЛЯЮЦА ў грукаце колаў апошнія гукі развітальнага маршу.

Далёка ззаду застаецца Мінскі вакзал. Мільгаюць за вокнамі белыя будынкі нашага Трактараграда.

Едзем у Маскву, на Усесаюзную сельскагаспадарчую выстаўку!

Дарога немалая, і нам хапае часу для складання планаў: з кім павінны сустрэцца, што ў першую чаргу паглядзець, аб чым пісаць...

І вось на другі дзень а пятай гадзіне раніцы мы ў Маскве.

На пероне Беларускага вакзала ўдзельнікаў выстаўкі і экскурсантаў сустракаюць спецыяльныя ўпаўнаважаныя. Ідзем афармляць дакументы і ў залі чакання сустракаем сваіх старых і новых знаёмых. Тут даярка Соня Машлякевіч з калгаса «Сцяг комунізма» Давід-Гарадоцкага раёна, ільнаводка Мар'я Лазука з калгаса «Зара комунізма» Любчанскага раёна, калгасны аграном з Піншчыны Маруся Рысавец, брыгадзір з калгаса «1 Мая» Карэліцкага раёна Якаў Дзімітравіч Траско...

Нягледзячы на ранні час, маскоўскія вуліцы ўжо многалюдныя. І наша дэлегацыя прадбачліва стараецца вельмі не расцягвацца і трымацца адзін аднаго.

— Ой, хоць-бы не заблудзіць часам у Маскве, — непакоіцца даярка Галя з Гродзеншчыны. Яна ўпершыню за свае дзевятнаццаць год у такім далёкім падарожжы.

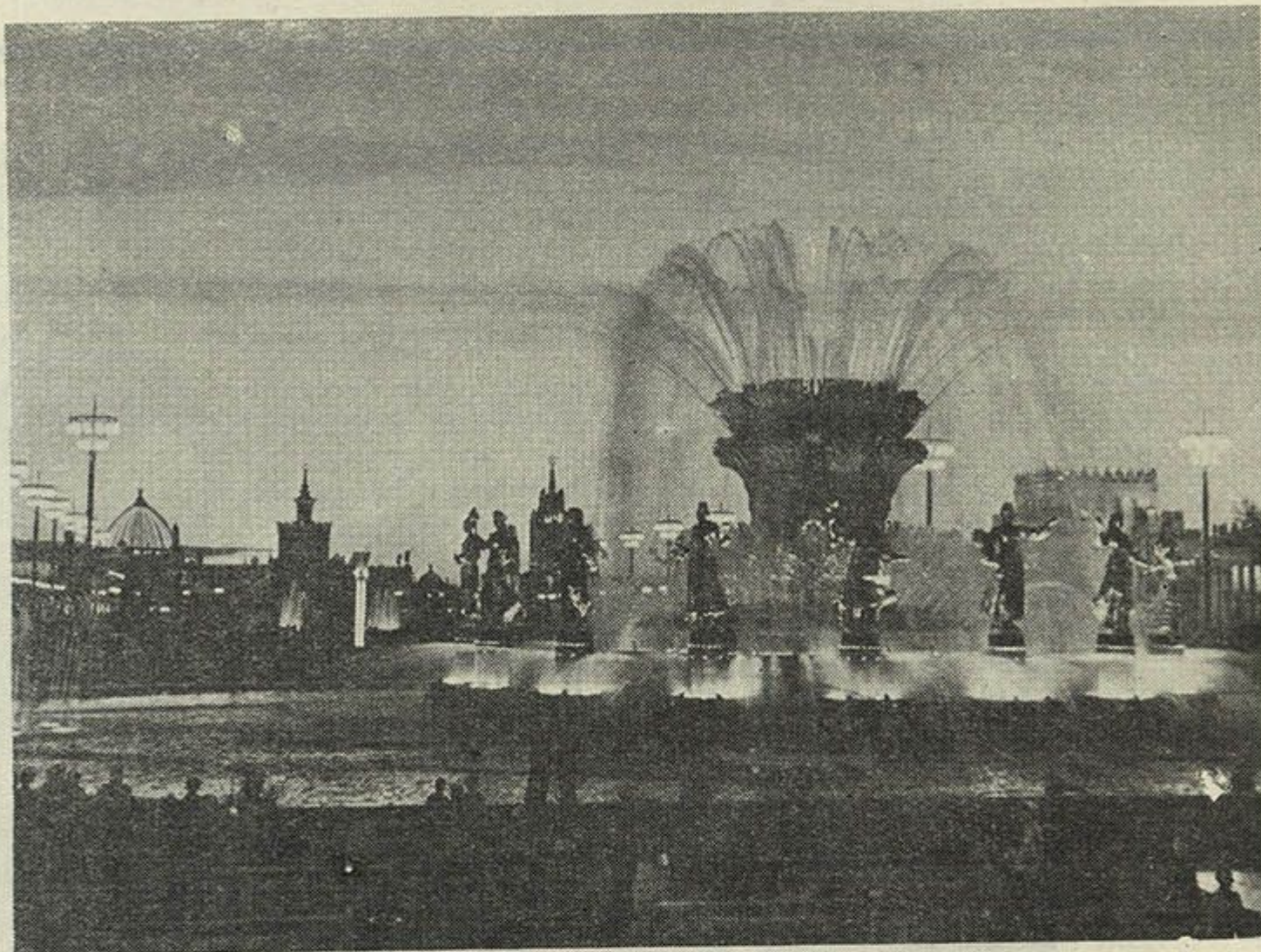
— Язык Кіева дапытае, — паважна супакойвае Галю баявая вострая на слова Соня Машлякевіч. — На кожнай вуліцы міліцыянер. Заблудзіш — пакажа дарогу.

— Не за граніцай, не прападем, — разважліва

Дзвесце сем гектараў займае Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка. На гэтай тэрыторыі пабудавана больш 300 павільёнаў і розных збудаванняў.

На здымку: плошча Калгасаў.

Фото Г. Бегуна
(Фотахроніка БелТА).

Чароўнае ўражанне пакідае фантан «Дружба народаў» вечарам, калі над плошчай загарваюцца мяккія электрычныя агні. Мільёнамі яркіх зорак дробяцца ў паветры срэбныя струмені, магутным каскадам падаюць яны ўніз, абсыпаючы срэбраным пылам залатыя статуі сяцёр-прыгажунь — увасабленне брацкіх рэспублік.

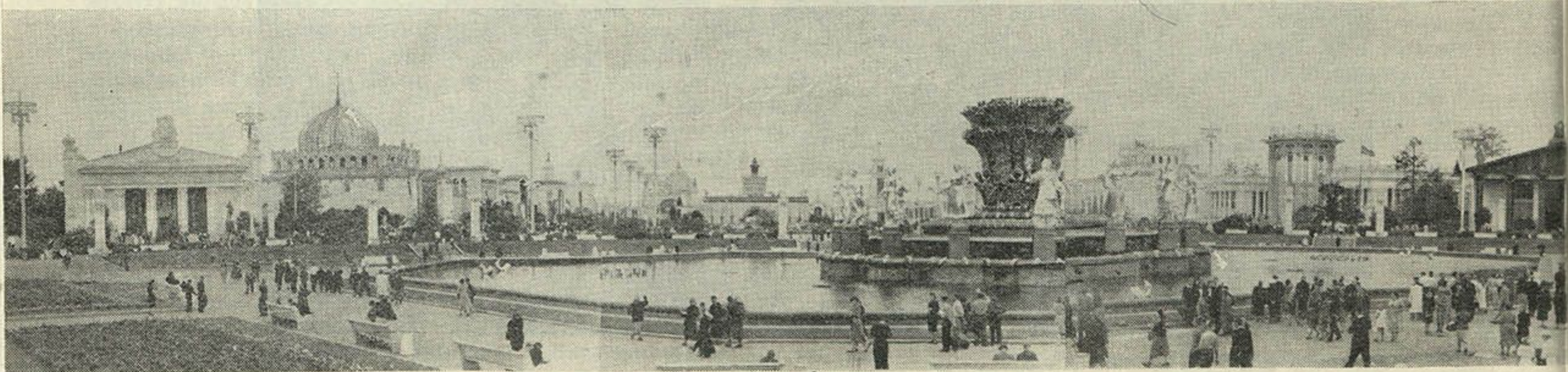
Фото М. Мінковіча.

заўважае Якаў Дзімітрыевіч. — Гэта мой бацька-нябожчык расказваў, як калісьці паехаў у Амерыку заробкаў ды шчасця шукаць, вось дзе нацярпеўся! Заехаў у Н'ю-Йорк — горад-жа страшэнна які вялікі! Паспрабуй, разбярыся ў ім, а спытаць няма каго. Ні ты людзей, ні людзі цябе не разумеюць. Дый якая каму да цябе справа? І вось бацька мой заўсёды насіў у кішэні кавалачак крэйды. Дзе хадзіў — дамы памячаў, каб не заблудзіцца...

Моладзь слухае брыгадзіра і бесклапотна смяецца. Адкуль ёй, шчаслівай, зразумець тыя даўнія пошукі шчасця простым беларускім мужыком у чужой і далёкай Амерыцы?

— І ты, Галя, разжывіся крэйдай на ўсякі выпадак, — не можа сцяпець жартаўніца Соня.

— У Маскве, галубка, што дома: свае людзі, не дадуць заблудзіць, — чамусьці да Соні, а не да Галі павучальна звяртаецца стары брыгадзір. — Даўно я марыў у Маскве пабываць. Шэсцьдзесят восем

гадоў на свеце пражыў, дзве вайны праваяваў, розныя гарады бачыў, а вось Маскву не давялося...

У твары і рухах Якава Траско зайздросная маладжаваецца. Ён працуе брыгадзірам паляводчай брыгады з дня арганізацыі калгаса «Першае мая». Яго брыгада выбрала летась па 225 цэнтнераў бульбы з гектара. І сёлета брыгадзір не экскурсант, а ўдзельнік выстаўкі.

— Вось, скажам, вы абедзве даяркі, — звяртаецца ён да Соні і Галі, — па выстаўцы не хадзіце, паклаўшы рукі ў кішэні. Уважліва прыглядайся кожная да ўсяго, што табе і калгасу твайму трэба, і запішы ў сшытак. А дамоў прыехала — адчытайся праўленню, а яшчэ лепш — агульнаму сходу. Раскажы, што на выстаўцы бачыла, чаму навучылася і патрабуй ад свайго начальства таго, чым само яно не здагадваецца табе дапамагчы.

— Ой, дзядзька, дайце мне толькі да выстаўкі дабрацца, — папрасецца абяцае Соня, — я ўжо там нічога не праміну. Перш-на-перш пастараюся ўбачыць украінскую даярку Еўдакію Кірычэнка, каб дазнацца, чаму ў яе лепшыя поспехі, чым у мяне. І няхай толькі пераканаюся, як вы кажаце, дзядзька, што ў нашым калгасе не ствараюць даяркам такіх умоў, якія мае яна, то начальства наша не рада будзе сустракацца са мной. На агульным сходзе так і скажу: «Стварайце ўмовы. Я таксама хачу дабіцца права паказаць на наступны год сваіх кароў на выстаўцы!»

І Соня Машлякевіч акідвае ўсіх нас тым незалежным і дзержкаватым поглядам, які яскравей слоў кажа, што ўжо хто-хто, а яна свайго даб'ецца.

Соня пры панскай Польшчы батрачыла. За грош яшчэ дзіцем ад зары да зары гнула на панскім полі спіну. Так-бы і звекавала ў наймітках, застаўшыся пасля смерці маці старэйшай з усіх чатырох дзяцей-сірот... Потым прыйшла савецкая ўлада. А пасля Вялікай Айчыннай вайны арганізаваўся калгас. Бацька чакаў людзей: «Няхай гаспадары першыя прыклад пакажуць. Нам, беднякам, няма чаго вытыкацца наперад». Але самаўпраўная дачка не паслухала. Навошта я буду чакаць некага? Няхай з мяне прыклад бяруць, — і першай падала заяву.

Аднак не гладкая сцэнка вяла Соню да поспехаў, не адразу аўтарытэт і павагу ў землякоў яна заслужыла. Здараліся памылкі і выбоіны на шляху. Прыходзілася працаваць не толькі ў калектыве, але і ў сваім характары шліфаваць рысы калектывіста.

У мінулым годзе Соня Машлякевіч надала па 3092 літры ад кожнай з даручаных ёй кароў. А сёлета ўжо на першае жніўня кожная з яе васьмі кароў дала па 3035 літраў малака.

Пад руку з Соняй ідзе светлавалася сінявокая Маруся Рысавец. Ёй усяго дваццаць другі год. Два гады назад яна скончыла Горацкі сельскагаспадарчы тэхнікум і прыехала на Піншчыну аграномам. З яе прыходам калгаснікі засадзілі свой першы сад мічурынскіх гатункаў. І вось аграном — ініцыятар гэтага высокароднага пачыну — прыехала ўдзельнікам выстаўкі.

Цікавым сустрэчам у Маскве канца няма.

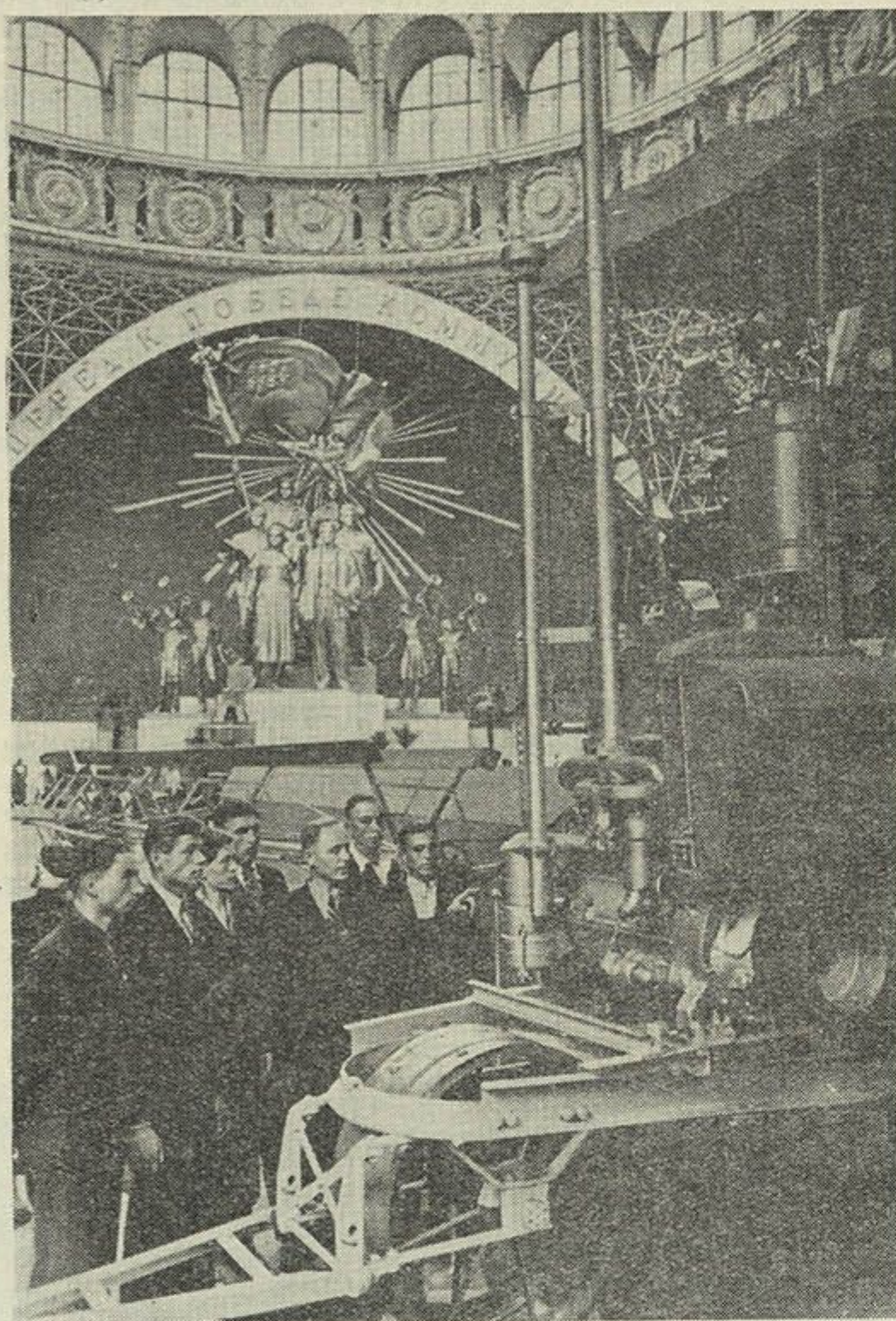
* * *

Дзвесце сем гектараў займае Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка. На вялікай плошчы Калгасаў размясціліся палацы — павільёны саюзных рэспублік, краёў, абласцей.

...Галоўны ўваход. Грандыёзная арка, над якой узвышаецца скульптурная эмблема выстаўкі — калгасніца і трактарыст з узнятым угору цяжкім снапом пшаніцы. Адсюль адкрываецца від на Галоўны павільён Саюза ССР. Трох'ярусны будынак напамінае знаёмае ўсім ленінградскае Адміралцейства. У блакіт нябёсаў высока ўзнялася залатая зорка.

На алеі, што вядзе ад Галоўнага павільёна, з'яўляюцца на сонцы чатырнаццаць фантанаў (па сем з кожнага боку), утвараючы каланаду. Струмені вады б'юцца на чатырохметровую вышыню.

Людская плынь уліваецца ў гасцінна раскрытыя дзверы Галоўнага павільёна. Людзі аглядаюць багацці сваёй зямлі, сваёй краіны. Па аднаму, групамі, цэлымі дэлегацыямі расходзяцца па ўсіх павільёнах.

Павільён «Механізацыя і электрыфікацыя сельскай гаспадаркі», адзін з буйнейшых на выстаўцы, пабудаваны з граніту, сталі і шкла, займае 18.000 квадратных метраў. У яго 26 залах, на 12 адкрытых пляцоўках і на тэрыторыі МТС дэманструюцца 1.200 айчынных машын. Заводы паказваюць трактары пятнаццаці розных марак, 156 глебаапрацоўчых прылад, 219 пасяўных і пасадочных і 204 уборачных машын, а таксама шмат іншай тэхнікі.

Фото М. Мінковіча.

Цудоўны халаднаваты мармур калон Эстонскага павільёна, маляўнічы порцік павільёна Латвіі, лёгкім і стройным здаецца павільён Грузіі...

Золатам адлівае на сонцы шпіль Украінскага павільёна, падобнага на вялікі, багаты сноп каласоў.

Налева беларужовым Крэмлем стаіць павільён цэнтральных абласцей Расійскай Федэрацыі. Правей — павільён Маскоўскай вобласці, які напамінае Спаскую вежу. Далей — велічны, ва ўсходнім стылі, казачна прыгожы павільён Узбекскай ССР. За ім — масіўны, адзеланы дубам павільён Карэла-Фінскай ССР. А там — павільён Урала, Сібіры...

Адразу за плошчай Калгасаў адкрываецца плошча Механізацыі, дзе знаходзіцца адзін з важнейшых павільёнаў выстаўкі — «Механізацыя і электрыфікацыя сельскай гаспадаркі», павільёны Збожжа, Земляробства, Соўгасаў...

Увесь зашклёны павільён Механізацыі адкрываецца высокай аркай, падтрыманай вежамі. У канцы павільёна велізарная зала, увенчаная купалам вышэй у 60 метраў. Асабліва цудоўна выглядае ён увечары, увесь заліты святлом, падпяразаны агністымі паясамі.

Управа ад плошчы Механізацыі — розныя жывёлагадоўчыя пабудовы, пруд, павільён Рыбагадоўлі з велізарным акварыумам пры ўваходзе, павільён Палявання і зверагадоўлі, бабровы запаведнік. Усё гэта казачна прыгожа і пакідае чароўнае ўражанне.

...Адразу пасля адкрыцця выстаўкі ідзем знаёміцца з лаўрэатам Сталінскай прэміі, дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР знатнай валагодскай свінаркай Александрой Люскавай.

Александра Еўгеньеўна сустракае нас, беларусаў, як старых знаёмых. З беларускай свінаркай Магдаленай Жук у яе не толькі перапіска. Яна і ў гасці прыязджала да Магдалены, каб падзяліцца вопытам. На сваёй ферме яна вывела высокапрадукцыйных свіней. Кожная свінаматка (з прыплодам) дае за год не менш пяці тысяч кілограмаў мяса. У мінулым годзе калгас «Будзёнавец», дзе загадчыкам свінафермы працуе Люскова, атрымаў ад кожнай свінаматкі па 23 парасяці. А свіня «Іюнька» прынесла 28.

У Александры Еўгеньеўны жывы, выразны твар, прыемная окаячая гаворка. Вакол яе збіраецца вялікі натоўп наведвальнікаў. Стаім, дзівімся, захапляемся і мы.

Але на выстаўцы столькі здзіўляючага і захапляючага, што доўга заставацца на адным месцы нельга.

На 40 гектарах раскінуўся жывёлаводчы гарадок. Дзесяткі тыпавых капітальных ферм добра абсталяваны і поўнаасцю механізаваны.

У павільёне буйнай рагатай жывёлы прысутнічаем на сустрэчы нашай Соні Машлякевіч з украінскай даяркай Кірычэнка (калгас «Большэвік» Чэркаскай вобласці). Ідзем туды, дзе стаяць яе чатыры прыгажуні сіменталкі. Не пераўвялічваючы, мы проста жа-

хаемся, чытаючы таблічкі. Карова «Юначка» мае атэстат першай ступені. Тлустасць яе малака 4,08 працэнта. У мінулым годзе за лактацыю яна дала 10.191 кілограм малака, што роўна 355 кілограмам масла!

— Я ўсё павінна пераняць у Кірычэнка: і кармленне, і рацыёны, і метады раздою... — гаворыць у роздуме Соня.

Далейшы наш шлях ляжыць да павільёнаў саюзных рэспублік.

Раптам з бакавой алеі проста на нас, ззяючы залатымі зоркамі, ордэнамі і дэпутацкімі значкамі, выходзяць нашы беларускія гераіні: Праскоўя Калолла, Ганна Гарэцкая, Еўдакія Кухарава, Вольга Клім.

І, слова гонару, здаецца: шыкоўнейшых і прыгажэйшых жанок на ўсёй выстаўцы не стрэнеш!

2. Беларускі павільён

Яго адразу пазнаеш па залочанай скульптуры калгасніцы са снапом і вянкком палявых кветак, якая выдзяляецца на блакіце неба, як сімвал гераічнай працы беларускага калгаснага сялянства. Ніжэй па даху яе абступілі скульптурныя групы: воіны Савецкай Арміі, партызана, рабочага і калгасніцы. Па фасадзе — масіўныя калоны, па якіх нібы вышыт беларускі арнамент, маляўнічая фрэска, якая расказвае аб працы, мастацтве і адпачынку працоўных Беларускай ССР. У нішах уваходных дзвярэй —

У 76 павільёнах аформлена 3.705 стэндаў, якія раскрываюць перадавы вопыт лепшых гаспадарак — удзельнікаў выстаўкі. Афармленне залаў дапаўняюць 322 маляўнічыя пано і карціны, 46 дыярам і панарам. На выстаўцы працавалі 4.200 мастакоў, скульптараў, графікаў і афарміцеляў.

На здымку: экскурсантаў Глыбоцкага раёна аглядаюць экспанаты соўгаса «Брылёва» ў павільёне Беларускай ССР.

Фото Г. Бегуна
(Фотахроніка БелТА).

Вось на ступеньках поўкруглага порціка павільёна Беларускай ССР, каля калон з каляровай маёлікай і нацыянальным беларускім арнамантам, абняліся і як родныя расцалаваліся дзве немаладыя жанчыны з залатымі зоркамі Героя Соцыялістычнай Працы на грудзях.

Хто яны, гэтыя жанчыны, чые твары ззяюць такой радасцю? Адна — беларуская калгасніца Праскоўя Лазараўна Калола, другая — Пелагея Іванаўна Ражнова, брыгадзір-табакавод калгаса імя Калініна Ялцінскага раёна Украінскай ССР. Гераіні ўпершыню пазнаёміліся ў красавіку гэтага года ў Маскве, дзе яны прымалі ўдзел у рабоце Усесаюзнага таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў. І зараз, спаткаўшыся зноў, яны шчыра ўзрадаваліся і доўга гутарылі пра сваё жыццё і работу.

Фото Л. Эйdzіна.

скульптуры адважнага Нікалая Гастэлы і легендарнага Канстанціна Заслонава.

Урачыста выглядае ўступная зала ў матавым бляску мармуровых калон. Тут у беглых, кароткіх, але яркіх рысах расказана, як наша Беларусь з некалі адсталай царскай ускраіны ператварылася ў перадавую індустрыяльна-калгасную соцыялістычную рэспубліку. У залі асноўных галін сельскай гаспадаркі глыбока адлюстраваны дасягненні перадавых калгасаў, вопыт наватараў па вытворчасці лёну, бульбы, канпель, збожжа і кармавых культур.

На вялікім пано мы бачым механізаваную ўборку сеяных траў. Ніжэй паказана работа перадавой у рэспубліцы Брагінскай МТС. Далей ідуць стэнды са снапамі збожжа, лёну, канпель, шаўкавістага валакна і абавязкова — з калонамі лічбаў. У іх — вынік вялікай працы перадавых людзей калгасаў, машынна-трактарных станцый, навукі. Яны гавораць пра вялікія ўраджай, высокія надой, багатыя працадні, мільённыя прыбыткі калгасаў.

Вось маладая дзяўчына, як відаць, аграном, старанна запісвае даныя аб рабоце Брагінскай МТС. А яны сапраўды заслугоўваюць увагі. Машынна-трактарная станцыя ў восемнаццаці калгасах апрацоўвае больш дваццаці тысяч гектараў зямлі. Яе калгасы з усёй плошчы пасаваў азімай пшаніцы атрымалі па 18 цэнтнераў з гектара.

Экскурсавод звяртае ўвагу сваіх слухачоў на стэнд, дзе выдзяляюцца высокія снапы цяжкіх пшанічных каласоў, перацягнутыя слупкім поясам.

— Гэтая пшаніца, — гаворыць ён, — вырашчана пад кіраўніцтвам агранома Т. І. Цімашчэнкавай у калгасе «Шлях да камунізма». Вось яе партрэт.

На нас глядзіць твар маладой жанчыны, чые веды і вопыт дапамаглі калгаснікам сабраць па 22 цэнтнеры азімай пшаніцы з плошчы ў 60 гектараў.

А вось стэнды Глыбоцкага раёна Маладзечанскай вобласці — аднаго з перадавых ільнаводчых раёнаў рэспублікі. Калгас імя Молатава атрымаў высокі ўраджай: па 6 ц ільнонасення і па 4,7 ц ільновалакна з гектара на плошчы ў 140 гектараў! На сцяне — партрэт звеннявой Яніны Васілёнак. Яна атрымала з гектара па 8,2 ц насення і па 5 ц валакна. Вось снапы вырашчанага ёю лёну, мяшкі з буйным насеннем, пучкі доўгага шаўкавістага валакна.

— Цудоўны лянок, — гаворыць з захапленнем Ганна Гарэцкая, знатная ільнаводка з Расон, — і я сёлета мяркую нядрэны ўраджай зняць, але насення больш шасці цэнтнераў не збіру, — з жалем дадае яна.

Ільнаводства — важнейшая галіна сельскай гаспадаркі Беларускай ССР. На пярэднім плане дыяграмы — поле даспелага лёну, які ўбіраецца ільнокамбайнам. На стэлажах прасушваюцца галоўкі ачасанага камбайнам лёну. Там, дзе прайшла машына, пасталі ў шэрагі снапкі. Над дыяграмай — экран, на якім дэманструецца фільм аб працы ільнаводаў дарэволюцыйнай Беларусі і аб поспехах нашых, савецкіх калгаснікаў. Тут заўсёды шмат народу. Перад глядачамі паяўляецца поле квітнеючага лёну. Затым паказваецца даспелы лён, работа ільнотрапальнага аграгата «ТЛ-40», апрацоўка сыравіны на заводзе.

Многім з прысутных вядома Вольга Клім — звеннявая калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна. Калонка лічбаў гаворыць, што яе звяно сабрала па 7,7 ц ільнонасення і па 11,1 ц ільновалакна з гектара на плошчы ў 9 гектараў. Зараз яна, як удзельнік выстаўкі, знаходзіцца ў залі. Да яе звяртаецца экскурсавод:

— Вольга Канстанцінаўна, раскажыце, як вы расцілі такі лянок?

Скромная жанчына са значком дэпутата Вярхоўнага Савета Саюза ССР расказвае, як рыхтуе глебу пад лён, як сочыць за пасевамі. Многія з прысутных вядуць запісы. Сярод іх знатная ільнаводка Украі-

Спецыялісты сельскай гаспадаркі Карэйскай Народнай Дэмакратычнай Рэспублікі аглядаюць экспанаты ў павільёне Беларускай ССР.

Фото Г. Бегуна
(Фотахроніка БелТА).

ны, Герой Соцыялістычнай Працы М. І. Осіпенка — звеннявая калгаса «Новы шлях» Чэрнігаўскага раёна.

На выстаўцы такія выступленні не дзіва. Многім з перадавікоў сельскай гаспадаркі, прыбыўшым сюды, прыходзіцца выступаць з дакладамі, тлумачэннямі. Выстаўка стала шырокай усенароднай школай перадавога вопыту.

Падоўгу спыняюцца наведвальнікі перад стэндам калгаса «Комінтэрн» Магілёўскага раёна. Калгас з плошчы ў 323 гектары сабраў летась амаль па 20 ц азімага жыта, дабіўся багатага ўраджаю агуркоў, шматгадовых траў. З гектара гародніны атрымана па восем тысяч рублёў прыбытку. Агрэхнікай калгаса кіравала аграном М. М. Жураўская — удзельніца выстаўкі.

У народнай гаспадарцы рэспублікі вялікае значэнне мае бульба. У нас выведзены дасканалыя гатункі ракаўстойлівай бульбы, з года ў год расце ўраджайнасць гэтай культуры. У соўгасе «Ведрыч» Гомельскай вобласці атрымана па 259 ц бульбы з гектара, а на насенных участках — па 324 ц.

Не менш важнай культурай з'яўляюцца цукровыя буракі. У рэспубліцы створана цукровая прамысловасць на ўласнай сыравіне. Летась калгасы рэспублікі мелі каля 15 мільёнаў рублёў прыбытку ад цукровых буракоў. Буракаводы атрымалі шмат цукру, жому, грошай.

У перадавым па рэспубліцы буракаводчым калгасе імя Сталіна (Берастовіцкі раён Гродзенскай вобласці) лепшыя буракаводы С. І. Савонь і М. І. Каленка сабралі па 350 ц буракоў з гектара.

Стэндам зацікавілася знатная буракаводка Украіны двойчы Герой Соцыялістычнай Працы Сцепаніда Дземідаўна Віштак (калгас імя Леніна Хмельніцкай вобласці). Разглядаючы буйныя сакавітыя буракі, яна заўважыла:

— Буракі добрыя, але ў мяне ёсць буйнейшыя.

Памаўчаўшы, яна раптам спытала:

— А як вы павышаеце цукрыстасць буракоў?

Аказалася, што беларускія буракаводкі карыстаюцца метадам Віштак...

Беларускія калгасы адваёўваюць у балот сотні гектараў зямлі і з кожным годам багацеюць.

На дыяраме паказаны нашы заімішэлыя топкія балоты, пакрытыя жорсткай асакой, купінамі чахлага хмызняку. Па грэблі на худым коніку прабіраецца селянін. Яны абодва вязнуць у дрыгве. Але вось на экране, што знаходзіцца над дыяра-

май, паказваецца магутны экскаватар, які пракладае асушальную магістраль, лёгка з карэннем вырываючы дрэвы.

— Ну і сілішча! — захапляецца нехта з гледачоў.

На асушаных тарфяніках добра родзяць каноплі. Калгас імя Молатава (Целяханскі раён Брэсцкай вобласці) сее каноплі на 40 гектарах асушаных зямель. Летась з гектара сабрана па 9,2 ц валакна. Звяно дэпутата Вярхоўнага Савета СССР А. Я. Куратнік атрымала па 13,3 ц валакна.

Еўдакія Арцёмаўна Кухарава, якая ходзіць разам з намі, уся падалася наперад, калі заўважыла высачэзныя снапы канпель.

— Яны, бадай, удвая вышэй за мяне. Добрыя каноплі! — гаворыць яна. — У мяне летась таксама каноплі ўрадзілі ў вышыню каля двух метраў.

Увесь час шмат народу каля стэндаў калгаса «Рассвет» Кіраўскага раёна. Гэта буйная шматгалінавая гаспадарка. Зверху стэнда — партрэты старшыні калгаса К. П. Арлоўскага, загадчыка жывёлагадоўчай фермы І. Т. Шамяцка, даярак Е. І. Шчэрбіч і М. Н. Юшкевіч, свінарак А. П. Бяляўскай і В. С. Рублеўскай, загадчыка свінагадоўчай фермы В. А. Бяляўскага.

Гэта цвет калгаса, яго лепшыя людзі, якія самаадданаю працай прымнажаюць яго багацце.

У мінулым годзе прыбытак калгаса склаў больш 10 мільёнаў рублёў.

Экскурсантаў з Браншчыны і Туркменіі, з Украіны і Волагды, з Сібіры і Прыбалтыкі хочучь ведаць, як калгас прыйшоў да такога багацця. Яны старанна вывучаюць кармавую базу калгаса, схему зялёнага канвеера. Многія перапісваюць дзённыя рацыёны для адкормных свіней, дойных кароў.

Вялікае месца ў эканоміцы калгаса займае лён, які даў летась больш шасці мільёнаў прыбытку.

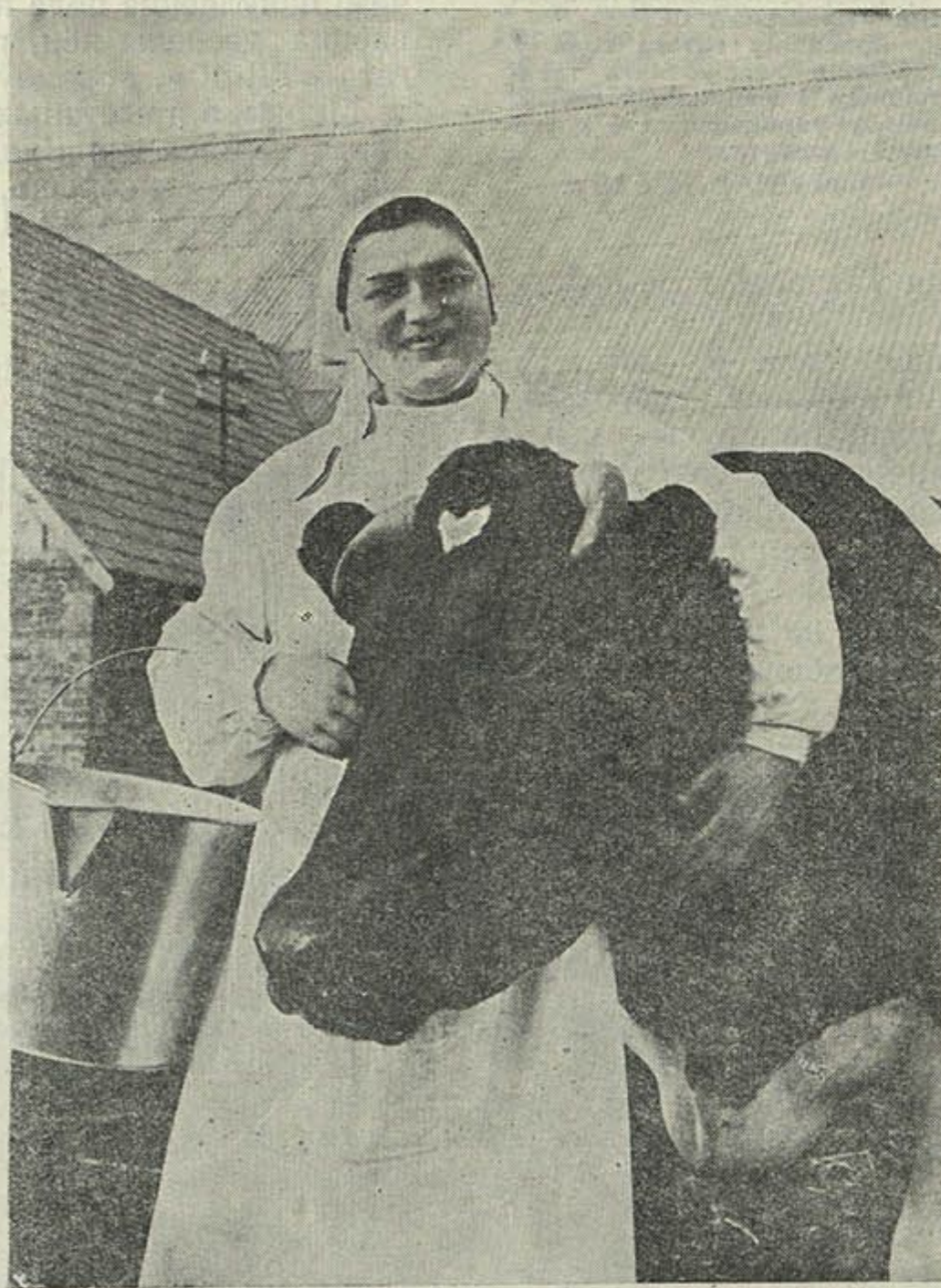
Асобны стэнд займае зверасоўгас «Беларускі» Маладзечанскай вобласці, дзе разводзяцца срабрыста-чорныя лісы, норкі, гарнастай. Соўгас здаў дзяржаве 3.194 шкуркі ліс і 3.977 шкурак норкі.

Заклучная частка павільёна адведзена паказу дасягненняў Беларускай ССР у галіне культуры і народнай творчасці.

Акрамя гэтага павільёна, дасягненні калгасаў Беларусі паказаны і ў іншых павільёнах: Механізацыі, Збожжа, Земляробства, Лёну і канпель, Торфу, Бульбы і гародніны...

Багата беларуская зямля!

А. ВАСІЛЕВІЧ,
Н. ПІГУЗАВА.

Далёка за межамі Гродзенскай вобласці ідзе слава аб знатнай даярцы соўгаса «Рось» Ганне Паўловіч. К 1 жніўня 1954 г. яна надала па 5.650 кг. малака ад каровы. За поспехі ў працы Паўловіч прадстаўлена на Усесаюзную сельскагаспадарчую выстаўку.

На здымку: Ганна Паўловіч.

Фото А. Перахода (Фотакроніка БелТА)

На берагах ГАРЫНІ

БЫСТРАЯ горная рака Гарынь, што нясе свае воды з Карпат, раз-по-раз поўніцца гукамі параходаў і цеплаходаў, паміж якімі важна шнуруюць катэры і плоскадонныя палескія лодкі. Увечары маляўнічыя берагі расквечваюцца электрычнымі ліхтарамі, бакенамі, удзень з пясчаных круч глядзяцца ў ваду надзіва прыгожыя вянцы чырвонай каліны.

Недалёка ад берагу, за сакавітым выганам, раскінулася сяло Туры. Будынак школы, заняты на летні час дзіцячымі яслямі, магазіны, хата-чытальня сталі ўжо звыклымі для тутэйшых жыхароў. На прысядзібных участках — фруктовыя сады. Для кожнага дома радзіантэна. Пасярод сяла — у цэнтры калгаса — вялікі новы дом пад чарапічным дахам. Там праўленне калгаса і лабараторыя сортадаследчага ўчастка.

Калгас «17 верасня», як і многія калгасы гэтага раёна, з'яўляецца ўдзельнікам Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Ідучы ў праўленне, мы міжвольна затрымліваемся. Навакол, як вокам сягнуць, раскінулася гладкая, нібы стол, раўніна. Адсюль усё відаць, як на далоні. Управа ад сяла пасталі ў шэрагі вялізныя сцёрты збожжа, утвараючы цэлыя кварталы незвычайнага хлебнага горада. Далей узвышаецца электрастанцыя і воданепорная вежа з артэзіянскім калодзежам, новая каменная цяпляца, пажарная вышка, малачарня і іншыя дабrotныя гаспадарчыя пабудовы.

Велізарную тэрыторыю займае жывёлагадоўчая ферма. У сытых конях і каровах, у кірпачых укормленых падсвінках — ва ўсім тут адчуваецца поўны дастатак. Кароўнікі, аўчарні, свінарнікі зроблены ў асноўным з саману, атынкаваны і пабелены. У сярэдзіне чыста, прасторна. Даяркі ў белых халатах спалоскваюць ведры, мыюць рукі.

Аграном Васіль Барысавіч Бялкоў, які загадвае сортадаследчым участкам, запрашае нас глянуць на запасы збожжа. Залітыя электрыкай засекі ўжо да краёў запоўнены хлебам. З залатым ад-

Пры панскай Польшчы ў вёсках Туры і Хорск было толькі 2—3 веласіпеды. Зараз амаль у кожным доме ёсць веласіпед, многія калгаснікі маюць швейныя машыны, матацыклы, радыё, патэфоны.
На здымку: калгасная моладзь на прагулцы, на пераднім плане (злева) настаўніца Турскай пачатковай школы Алена Кудрачова і сакратар комсамольскай арганізацыі калгаса «17 верасня» Ефрасіння Сідарэнка.
Фото І. Стэца.

лівам зерне надзіва буйнае, мучністае.

— Намалацілі з адных участкаў па 20, з іншых па 30 цэнтнераў жыта з гектара і амаль столькі-ж пшаніцы, — расказвае Васіль Барысавіч.

Сухарлявы, але спрытны Ігнат Трухановіч, ветэран руска-японскай вайны, уступае ў гутарку:

— Недачуў я, Барысавіч, пра што кажаш. Калі пра камбайн, слоў няма — важная машына. Калі-ж пра пшанічку, то мне да спадабы вось гэтая...

Дзед падносіць да вачэй жмень-

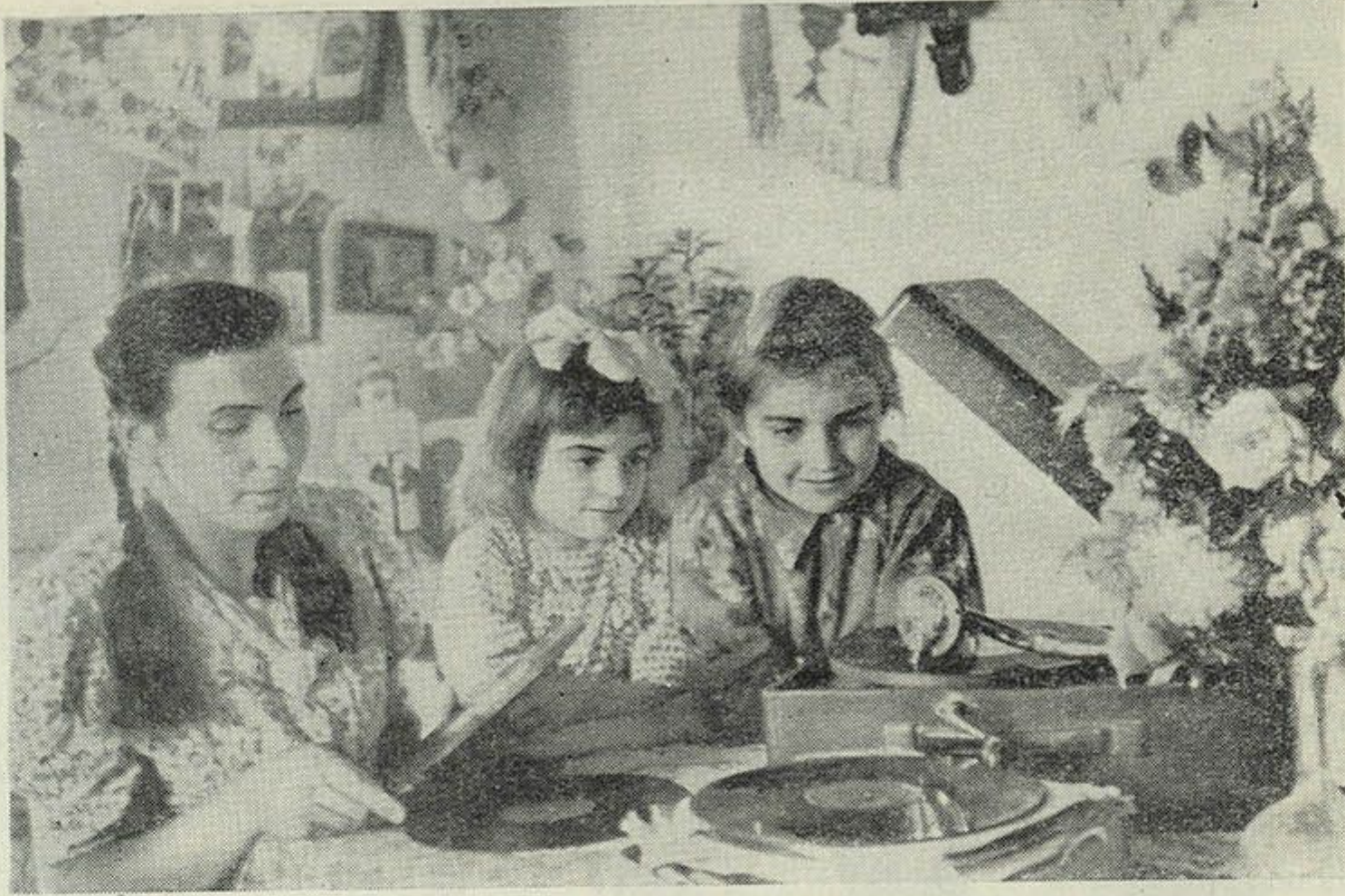
ку буйнай пшаніцы і разглядае яе на далоні, пакрытай бугрыстымі жыламі.

— А памятаеш, як ты спрачаўся са мной? — амаль крычыць да дзеда аграном, і энергічны скуласты твар яго залівае ўсмешка.

Усміхаецца ў адказ і дзед.

— А было, сынку, усяго было... Цёмныя-ж мы былі, непісьменныя. Даўней, пры панах, так і казалі пра нас: «Паляшукі — не чалавекі».

Заўважыўшы, што мы прыглядаемся пільна да дзедавых рук, аграном кажа яму:

Зінаіда Вішнявецкая з дочкамі Людай і Святланай пасля працоўнага дня слухае патэфон.

Фото І. Стэца.

— Бачыш, дзед, як прыезджыя на пальцы твае заглядзеліся? Ды ты не хавай іх, а лепш раскажы, чаму яны пакурчыліся. Ці не ў калгасе ператрудзіў?

— Праца чалавека корміць... Без працы і каласка не збярэш, — ухіліста пачаў дзед. — Ды што пра гэта ведае наша моладзь? Хай сабе тыя-ж сыны мае. Сеў на трактар ці на камбайн — і круці руль. З гэтага рук не навярэдзіш. А ты сваіх поўгектара зямлі апрацуй, як я за Польшчай!.. Ды паспрабуй дабіцца яе.

Памаўчаўшы, дзед працягваў: — Дык вось, значыць, вярнуўся я з вайны і задумаў зямелькі разжыцца. Іду да пана, паклоны б'ю, малюся. Расчуліў. І загадаў мне пан за тое дзесяць гектараў сваёй, панскай, зямлі выкарчаваць.

— Гэта за поўгектара?!

— Але-ж. А карчы во — аберуч не возьмеш, ды ўсё больш дубовыя. А тут яшчэ пасека — пчолы вакол цябе ўюцца. Не-не ды і джыгане каторая — успухнеш. А тэхніка якая была? Адна сошка...

— Табе-б, дзеду, бульдозер!

— Уга! Ды я-б на ім не то што дзесяць, а сотню гектараў пад абрус вырабіў. А вы мяне не перабівайце. Пра ранейшыя парадкі кажу. Дык вось значыць: хочаш зямлю набыць, сам пры карчы загінайся. Такіх не мала было. Не глядзелі, што рукі ды ногі пакурчыць. Прыдзе нядзелька, тут-бы табе на печы аддыхацца. Ды не ляжыцца: усё думаецца, што без цябе справы шыварат-наываварат пойдучь, маладыя не дагледзяць. Нам-жа, старым, відней.

— Надта ўжо з цябе гаспадар

быў руплівы! Нагаспадарыў на сваім кукішы... — падахвоціў дзед другі стары, маладзейшы гадамі.

— А з торбай па хатах не хадзіў, не жабраваў значыць. Сякую-такую худобу завёў, карову набыў. Праўда, як захварэла мая старая ды павёз яе ў горад, то прышлося карову прадаць, бо ў бальніцы наперад запрасілі сем дзесят злотых. Але і таго не хапіла. Так і гаравалі...

— А цяпер ці гаруеш?

— Вядома, гарую... Чым чалавек багацейшы становіцца, тым яму болей патрэбна. На тым тыдні зноў старую ў бальніцу на машыне завёз...

— Плату патрабавалі?

— Ды не... Наконт харчу даведваўся. Кажа, кормяць уволю і дактары стараюцца... Але па хаце мне аднаму ніяк не ўправіцца. Што ні кажы, а кабан на адкорме, ды падсвінакі, ды карова з цялушчай, зноў-жа авечкі... А дапамогі няма. Дзеці павырасталі, пажаніліся. Сыны на эміграцыю ў поўным дастатку жывуць.

— Колькі-ж вы летась на працадні атрымалі? — цікавімся мы.

— А скардзіцца няма чаго, — паважна адказваў стары. — Грашыма, лічачы з прэміяльнымі, па пяць рублёў і сорак капеек прышлося. Ці так, Барысавіч?.. Ды кілограмы па тры збожжа, ды бульба, сена, гарох... Усяго і не ўспомніш. А ўжо, хто пры ільне ды пры табаку пастаўлены, пра тых і не пытайся: па дзесяць рублёў, а то і больш заграбуюць. Выходзіць, што прыказку трэба мяняць: «Справа твая — табак». У нашым

калгасе з адной табакі прышлося з поўмільёна прыбытку.

І з усяго відаць было, што стары зроду не марыў аб такім багацці.

— Дужа цікавы стары, — заўважыў Васіль Барысавіч. — Усё за маёй работаю сочыць. Дзе які вопыт ні закладу, ён тут як тут. На сваім прысядзібным участку дзед усе нашы новыя культуры ды гатункі выпрабаваў. Бахчу з кавунамі завёў. Цяпер дабіваецца, каб з-пад кожнага куста бульбы выбраць не менш шасці кілограмаў.

І такіх цікавых, вельмі змястоўных людзей — з новымі запатрабаваннямі і немалой культурай, набытай за апошнія гады, — у калгасе «17 верасня» не злічыць.

На дварэ нас акружылі маладыя дзяўчаты, большасць якіх скончыла сямігадку. Цяпер працуюць хто пры каровах, хто на свінаферме.

— Заходзьце да нас, Барысавіч! — запрашаюць бойкія румяныя свінакі. — Кармы паразвозілі і раздалі, а цяпер вас на падвеснай дарозе пракоцім. Лепш, чым у тралейбусе!

— Айда, дзяўчаткі, да цёткі Наталлі! — крыкнуў нехта, і ў вачах у нас замільгалі стройныя загарэлыя ногі, яркія штапельныя сукенкі, квяцістыя касынкі. Жвавая чародка паімчалася да сушылкі. Там у цяньку за фармовачным варштатам пажылая калгасніца спрытна майстравала шэрыя ўзорыстыя чарапічныя пліткі.

— Цётка Наталля, а ці шмат за сёння зрабілі? — пачалі распытваць дзяўчаты, сочачы за шпаркімі рухамі жанчыны.

— Шмат, няшмат, а сто шэсць дзесят ужо сушыцца. Яшчэ з дзесятак зраблю — і дамоў.

— Гэта ўсё для клуба?

— Мы там п'есы будзем ставіць.

— І ў хоры спяваць і з танцамі выступаць.

Тым часам да нас падышоў Васіль Барысавіч і, нібы між іншым, заўважыў:

— Дарэчы сказаць, уся тая плошча, па якой мы з вамі сёння хадзілі, да прыходу савецкай улады была забалочана і толькі за пасляваенныя гады асушана і забудавана.

... Вечарэла. Пунсова-агністы круг сонца захаціўся за хлебныя сцірты. Поле ахутаў туман. Тарахцелі малатарні, камбайн. Пераклікаліся людзі.

Мы падышлі да новага дома, дзе жыве звеннявая Зінаіда Трафімаўна Вішнявецкая.

Жывуць Вішнявецкія ўтульна. Цюлевая фіранкі на вокнах, шафа з люстрам, лямпавы радыёпрыёмнік, мноства кветак у вазонах. На аксамітным залацістым настольніку — свежыя нумары «Правды» і абласной газеты «Заря».

Першакласніца Святлана ўключыла святло. У гэты час на веласіпедзе пад'ехала і сама Зінаіда Трафімаўна.

— Працаваць улетку прыходзіцца ад цямна да цямна, — прамовіла яна. — Затое своечасова поле ўбралі, лён абмалацілі і рассялілі.

Расказваючы, Зінаіда Трафімаўна паспела памыцца. Потым распаліла пліту, і праз некалькі хвілін на патэльні завішчалі скваркі. Пакуль вярнуўся з поля муж, у яе на стала ўжо стаяла свежая сытная вячэра. Усе паселі за стол.

За душэўнаю гутаркай час прайшоў неўзаметку. Святлана даўно ўжо спала. Муж Вішнявецкай, прычыніўшы ў спальню дзверы, каб не трывожыць дачушку, настройваў прыёмнік на Маскву. У пакой паплылі чароўныя гукі аркестра. Перадаваўся канцэрт з залы імя Чайкоўскага.

Мы заслухаліся і зусім забыліся, што знаходзімся ў адным з далёкіх куточкаў нашай Радзімы — у палескім сяле, куды ў мінулым яшчэ годзе можна было трапіць толькі на самалёце, а ўлетку на параходзе, які хадзіў сюды раз у два тыдні.

Ужо сёлетняй вясною палепшылася сувязь з раённым цэнтрам — Давід-Гарадком. Стала больш курсіраваць параходаў, катэраў, аўтобусаў. Мяркуецца пра-класці шашу да станцыі Гарынь.

Нягледзячы на бездараж і аддаленасць, можна смела сцвярджаць, што і тут людзі жывуць поўнакроўным цудоўным жыццём. Недарма ў верасні 1939 года Зінаіда Трафімаўна, тады яшчэ падлетак, з ахапкам кветак сустракала Совецкую Армію — вызваліцельку. Яе надзеі спраўдзіліся. Цяпер яна, усё яшчэ маладая жанчына, ужо тры гады працуе звеннявой па ільну. Зімой вучыцца на агра-тэхнічных курсах. Гэтай вясной атрымала званне майстра высокіх ураджаяў, прынята ў члены Комуністычнай партыі.

Раман САБАЛЕНКА

СПАТКАННЕ

Быў я на Нёмане,
Быў я на Шчары,
Шчасцю людскому
Парадваўся шчыра, —
Тое,

Аб чым селянін калісь марыў,
Яваю стала
У Нясвіжы і ў Міры.

Я помню тады,
У той год векапомны,
На пыльным гасцінцы
Танкісту-салдату

Студзёнай вадзіцы
З крынічнага Нёмна
Паднесла дзяўчына

За шчасце ў адплату.
Я выпіў яе
І адразу, як быццам

Не толькі што смагу
Сваю задаволіў, —
З вадзіцаю тою
З народнай крыніцы

Я сілы напіўся
Для бітваў за волю.
Дарогі, дарогі,
Схадзіў я вас многа,
Да самае Шпрэе

Дайшоў з перамогай,
А ўсё-ж не забыцца
Прысадаў пад Мірам,
Дзяўчыну з усмешкай,
Зычліваю, шчырай.

І вось я цяпер,
Праз гады па сцяжынцы
Крочу да мірскага
У сонцы гасцінца.

Вачыма шукаю
Мясціны знаёмай —
Крылатага сцягу

Над нізенькім домам.
Насустрач жанчына
Ідзе між прысадаў.
Відаць, не пазнала

Былога салдата,
Якога паіла
Крынічнай вадою,
Які разлучыў яе
З горам, з бядою

На грудзях жанчыны,
Як промні ўранні,
Гараць ордэны
У вясёлкавым ззянні.

І радасна мне,
Што ў той дзень вераснёвы
Я шчасце тут сеяў,
Як сейбіт вясновы.

Адно дакараю
Я час неспакойны —
Прайшоўшыя бурны,
Суровыя войны, —

Калі-б не яны,
Дык па іншай прычыне
Я пэўна-б ніколі
Не зрокся дзяўчыны.

У мінулым годзе звяно Вішнявецкай сабрала з гектара па дзесяць з паловай цэнтнераў ільнова-лакна. Слава аб іх працоўным поспеху абляцела ўсю рэспубліку. Члены звяна, акрамя аплаты за працадні, атрымалі вялікія грашовыя прэміі.

— Адною толькі прэміі атрымала я летась дзевяць тысяч рублёў, — гаварыла нам Зінаіда Трафімаўна. — Тады сказала мужу: «Каб засталася памяць аб гэтым, едзь у горад і купі мне дамскі веласіпед». «Як не купіць, — адказвае, — калі сама на яго зарабіла». А ў нас да веласіпеда прывыклі: і на работу едуць, і па коні, і па-стуху лягчэй даглядаць статак.

Не зводзячы з жонкі закаханых вачэй, муж азваўся:

— За свае-б не купіў.

— А гэта як выйшла-б.

Зінаіда Трафімаўна задзірыста рассмяялася і зноў з захапленнем працягвала гаворку пра лён.

— Казаў ёй не раз: адпачні, пасядзі дома, даглядай дачок. Хіба-ж я сам не спраўлюся пракарміць сям'ю? — заўважыў муж.

— Не стану сядзець дома, хоць азалаці. Ды і цябе на прывязі не ўтрымаеш: калгас перацягне, — усё гэта-ж-а весела зазначыла жонка. — Праўду кажучы, не мала мела трылогі, бяссонных начэй. У пачатку сакавіка пасеялі лён, а тут замаразкі. Сабрала я

сваіх дзяўчат і да світання палілі вогнішчы ў полі, каб дымам абагрэць усходы. І свайго дабіліся: побач трава пасівела, а наш лянок зелянюсенькі, быццам і не быў на морозе. А ў чэрвені сухмень пачаўся. Не спіцца мне. Усё думаю: «Няўжо ўся наша праца пойдзе марна?». А тут чую — над полем круціцца самалёт. Я ўстала і дзіўлюся: досвіткам той самалёт увесь наш калгасны лён дустам апыліў. Гэта ўжо райком партыі аб нас паклапаціўся. Ну, як тут не старацца? А цяпер збылася мая заповітная мара — і вочы звеннявой заззялі, і разам з гарачым дыханнем вырвалася: — у Маскву еду, на Усесаюзную выстаўку.

З. БАНДАРЫНА

У мінулым годзе звеннявая па ільну Ніна Трухановіч з калгаса «17 верасня» сабрала па 4 ц ільнова-лакна і па 5 ц ільнова-лакна з гектара, за што атрымала прэмію.
На здымку: удзельніца Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі Н. Трухановіч.

Фото И. Стэца.

Сушылшчыца Ваўкавыскага цагельнага завода Таісія Сіман.

Сушылшчыца

ЗДАРЫЛАСЯ гэта ў самым пачатку змены. Увагу сушылшчыцы Таісіі Сіман, якая ўважліва аглядала сырэц перад загрузкай у камеры, прыцягнулі верхнія рамкі ваганета, на якіх ляжала цэгла з прыкметным парушэннем знешніх форм: памятымі краямі цаглін, адбітымі рэбрамі.

— Вязі назад, — сказала яна грузчыку. — Не пойдзе.

У цэху сырцу спрацацц з Таісіяй не сталі. Адны апраўдваліся няроўнамернай работай поўаўтамата, які разрэзваў гліняны брус з-пад прэса на роўныя часткі, другія адкрыта заяўлялі, што проста не заўважылі, прапусцілі. Прышлося машыну зноў загружаць тым, што пабывала ўжо на ленце канвеера і прайшло не праз адны рукі. Сушылшчыца супакоілася толькі пасля таго, як ў камеры ўстанавілі ўсе 30 ваганетаў — 3 600 штук якаснага сырцу.

Вялікую адказнасць нясе сушылшчыца за тэхналагічны працэс. Ад вынікаў сушкі залежыць ход завяршаючай работы — абпалу. Калі ў печы з сушальных камер цэгла паступае без трэшчын, строга прамавугольнай формы, значыць можна цалкам разлічваць на высокую гатунковасць гатовай прадукцыі. Нездарма гэтай вытворчай аперацыі надаецца такое важнае значэнне на Ваўкавыскім цагельным заводзе.

Кожная змена ў т. Сіман напружаная. Аднаму чалавеку даводзіцца

сачыць за 40 камерамі, у якіх адначасова знаходзіцца каля 150 тысяч штук сырцу. Галоўнае ў працэсе сушкі — стварэнне патрэбнага рэжыму. Праз кожныя поўгадзіны т. Сіман вымярае тэмпературу ў цэнтральным канале і праз 2 гадзіны — ва ўсіх камерах. Рэгуліроўка ажыццяўляецца з дапамогай шыбераў-клапанаў, якія змяняюць або павялічваюць падачу гарачага паветра.

...Восем гадоў працуе т. Сіман на цагельным заводзе, з іх чатыры гады — у сушылцы. Значныя змены адбыліся тут з таго часу, як ёй даверылі самастойны кантроль за камерамі. Многа ўдасканаленняў унесена ў працэс: палепшылася сістэма падтопак, якая павялічыла напалавіну кубатуру падачы гарачага паветра, устаноўлены дадатковыя магутныя вентылятары і г. д.

Таісія Сіман — практык. Вучылася яна тут-жа, на сваім вытворчым участку. Упэўненасць расла па меры таго, як набываліся навыкі, вопыт, асвойваліся правілы тэхналогіі. Разабрацца ва ўсёй складанасці вытворчасці дапамагалі спецыялісты.

Намаганні радавой работніцы накіраваны на падтрымку гонару сваёй заводскай маркі. Мільёны штук цэгля дае прадпрыемства, бесперапынна расце яе якасць. Свой уклад у агульную справу ўносіць і сціплая працаўніца Таісія Сіман. На яе грудзях — значок выдатніка соцыялістычнага спаборніцтва Міністэрства будаўнічых матэрыялаў СССР. Гэта — узнагарода за добрасумленную працу.

Паштальён

Знаёмы стук у дзверы пачуўся раніцай. Вышаўшы на ганак, Фядора Васільеўна Трапчык цёпла прывіталася са сваім самым частым наведвальнікам — сельскім паштальёнам.

У гэты дзень Фядоры Васільеўне Трапчык, жыхарцы вёскі Улезлы, пісьманосец уручыў пенсію.

— Акуратная ты, — заўважыла гаспадыня. — Заўсёды ў тэрмін прыносіш.

...Рана пачынае свой рабочы дзень паштальён калгаса імя Сталіна Мар'я Шчыглінская. У Ізабелінскае паштовае аддзяленне за карэспандэнцыяй яна з'яўляецца раней за ўсіх. Выходзіць адсюль з туга набітай сумкай па дзесяцікілометраваму маршруту: Улезлы — Матвееўцы — Кабылякі.

Мар'ю прывыклі бачыць у паляводчых брыгадах, туды яна штодзённа дастаўляе свежыя нумары газет, часопісы, тэлеграмы, грашо-

Паштальён Мар'я Шчыглінская.

выя пераводы, пісьмы і г. д. Калгаснікі выпісваюць 120 экзэмпляраў газет, у тым ліку «Правду», «Известия», рэспубліканскія, абласную і раённую газеты. Уручыць іх своечасова — значыць хутчэй пазнаёміць працаўнікоў сяла з новымі поспехамі ў жыцці нашай Радзімы, з чарговымі задачамі, якія ставіць Комуністычная партыя перад калгасным сялянствам, з падзеямі за рубяжом.

Вось пяты ўжо год бяззменна працуе яна на сваім участку і не мае ніводнай заўвагі. Раённая кантора сувязі двойчы прэміравала актыўную работніцу.

Звеннявая

Шырока раскінуліся ўрадлівыя палі калгаса імя Жданава.

— Добры лянок! Па пяць цэнтнераў валакна і насення кожны гектар дасць напэўна, — гаворыць старшыня калгаса Іван Андрэевіч Ларыёнаў. Перабіраючы рукамі зялёныя, высокія ільняныя сцябліны, ён дадае:

— Залатыя рукі ў нашай Ліды.

Сапраўды, участак комсамолкі Лідзіі Цішкоўскай адрозніваўся ад астатніх. У калгасе — 20 звенняў па вырошчванню лёну, а самы лепшы лён на ўчастку комсамольска-маладзёжнага звяна.

У народзе бытуе мясцовая прыказка: «Угнойвай больш шчодро палі — узнагародзіць утрайне зямля». Вясной, напярэдадні сяўбы, дзяўчаты задумаліся, як лепш падрыхтаваць глебу пад лён. Звеннявая перачытала шмат артыкулаў з газет і часопісаў, не раз раілася з калгасным аграномам Аляксеем Жураўлёвым. Нарэшце было вырашана: унесці пад лён калійную соль у сумесі з попелам.

— Азоту ў глебе дастаткова, — сказаў аграном. — Сяўбу будзем весці па канюшынішчы. А калійныя ўгнаенні будуць дарэчы. Раю больш унесці попелу і птушынага памёту...

З нецярпеннем чакалі дзяўчаты з'яўлення ўсходаў. І вось лён узыхоў. Зялёныя крапінкі ўсходаў працягнуліся бясконцай стужкай з поўдня на поўнач. Тады звеннявая асабліва старанна пачала сачыць за сваім участкам. Догляд пасеваў, праполка — важны сродак павышэння ўраджайнасці. Ліда ў гэтым пераканалася ў мінулым годзе.

Клапатлівы догляд хутка даў свае вынікі. Усюды аднолькава добрымі былі пасевы. Доўгія зялёныя сцяблы цягнуліся да сонца, набіраліся сілы.

У жніўні ў калгас прыбыла ільноцерабілка Ваўкавыскай МТС. Ільнаводчыя звенні выйшлі на ўборку. Ураджай ільну, як і трэба было чакаць, выдаўся на славу. З кожнага гектара ў сярэднім сабрана па 4,5 цэнтнеры ільнонасення. А на ўчастку Лідзіі Цішкоўскай ва ўрочышчы «Сарвітут» кожны гектар даў больш 5 цэнтнераў насення.

Калгас прыступіў да здачы ільнонасення дзяржаве. Пасля абмалоту ільносаломку расцілаюць на лугах. Жнівеньскія росы спрыяюць добраму вылежванню трасты. Авансам за ільнопрадукцыю калгас атрымаў ужо 35 200 рублёў грашыма і больш 6 тон пшаніцы.

Высокародная праца ільнаводаў шчодро акупаецца.

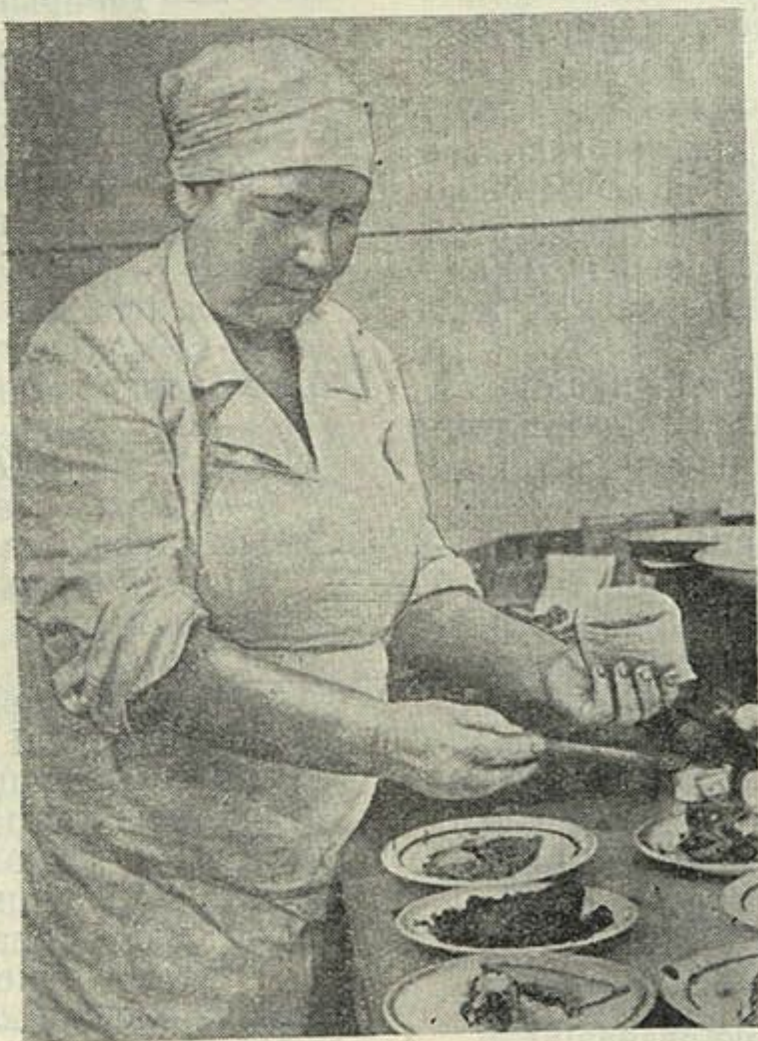

Звеннявая комсамольска-маладзёжнага звяна калгаса імя Жданава Лідзія Цішкоўская.

Кулінар

Сталовых у Ваўкавыску некалькі. І той, хто хоча смачна паснедаць або паабедзець, часта можа атрымаць сяброўскую парадку: «Схадзі да Акатавай, не пашкадуеш, будзеш сыты». Акатава — кухар у чайной горхарчпромгандлю.

Мар'ю Сяргееўну мы засталі за прыгатаваннем парцыённых страў.

Кухар чайнай Ваўкавыскага горхарчпромгандлю Мар'я Акатава.
Фото Г. Ткачэні.

Добра падсмажаны кавалак мяса, лустачкі цыбулі і бульбы яна прыгожа паклала на талеркі і перадала афіцыянтцы. У беласнежным халаце і такой-жа хусцінцы Акатава выглядае маладзей сваіх год, хоць ёй даўно пераваліла ўжо за пяты дзесятак.

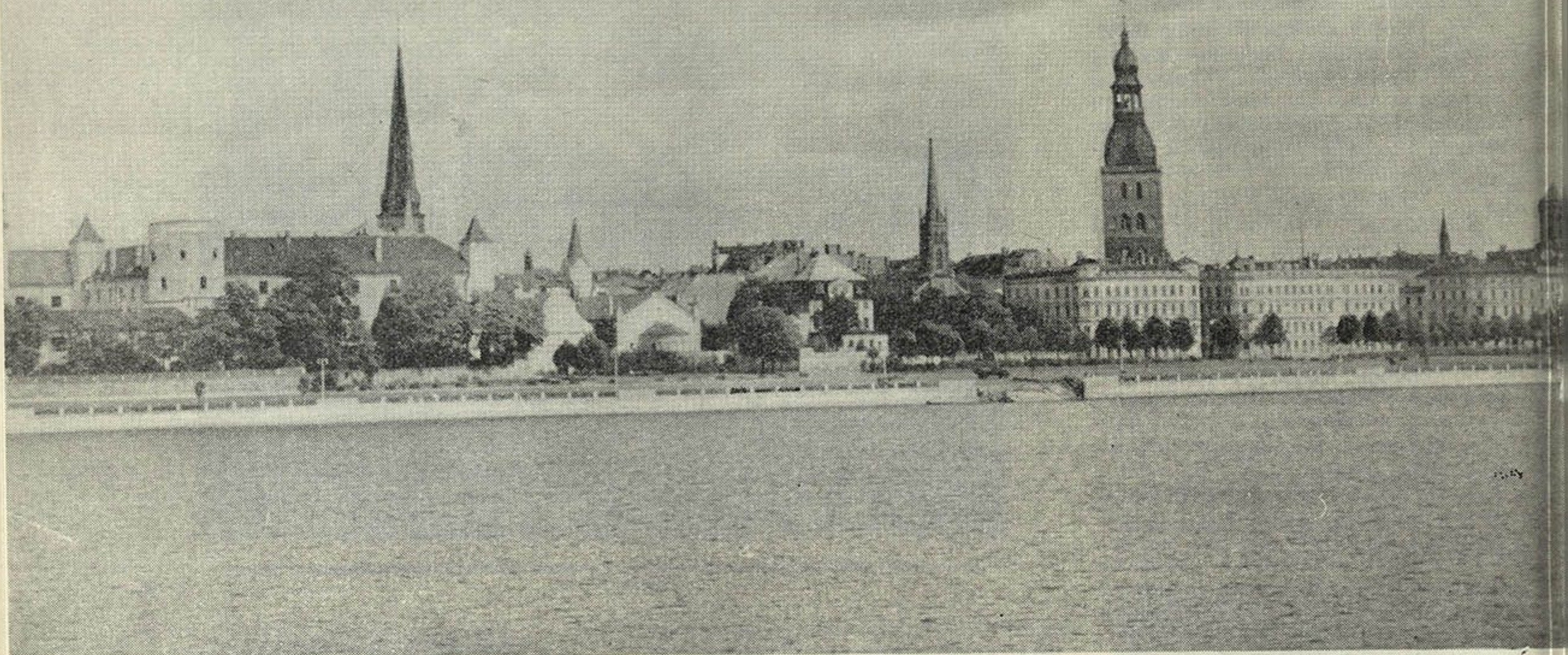
Аб водзывах кліентуры красамоўна гаворыць кніга пажаданняў. У ёй — вельмі шмат падзяк за смачна прыгатаваныя стравы.

Кухар заўсёды імкнецца рабіць рознастайным меню. І калі, напрыклад, з мяса ёсць толькі свініна, то наведвальнік заўсёды можа заказаць сабе адварную, шпігаваную, адбіўную, бефстроганаў, шніцэль. У раскладцы ніколі не бывае менш пяці першых страў. Вялікая ўвага ўдзяляецца захаванню каларыйнасці, рэцэптуры.

З пахвалай адзываецца Мар'я Сяргееўна і аб сваёй памочніцы — Мар'і Валеіка, якая працуе з ёй на працягу раду год. Яна добра засвоіла ўсё тое, што перадала ёй Акатава з свайго вялікага вытворчага вопыту.

Чоткасць на кухні дапаўняецца чыстатай, утульнасцю невялікіх абедзенных залаў, буфета. Працавітыя афіцыянткі Надзея Балотава і Тацяна Ярэменкава за акуратнае і культурнае абслугоўванне неаднаразова прэміраваны. Вось чаму чайную № 3 наведваюць значна ахвотней, чым іншыя прадпрыемствы грамадскага харчавання.

В. АСПЕНКА, З. БРУК.

Від на Рыгу з Даўгавы. На пярэднім плане — Комсамольская набярэжная, пабудаваная ў пасляваенны перыяд.

— Не чакай, пакуль нітка ў шпульцы скончыцца. Спыні станок, калі канец ніткі яшчэ ў шпульцы, і адразу мянай чаўнок. Так зберажэш час. Мацней падкруці шпульку, а то ніткі спаўзуць.

Юлія Янаўна Пілаг, вярнуўшыся да сваіх станкоў, яшчэ раз азіраецца ў бок дзяўчыны. Тая залішне нервецца. Але нічога, хутка асвоіцца. Цяпер маладыя прыдуць на фабрыку, дык усё ім у рукі: і добрая парада, і дапамога. Не так сустрэлі маладую Юлію, калі яна прышла ў цэх чатырнаццацігадовым падлеткам (прышлося зарабляць, бо дома не было чаго есці). А паспрабуй — навучыся, калі майстар да станка і блізка не падпускае, трымае на падсобных работах. Добра, што старыя работніцы паказалі, што і як.

Выдатна працуюць станкі. Ткачыха спыняецца ля самага капрызнага. Тут ірвудца ніткі. Станок, праўда, не вінаваты: аснова папалася горшая — ніткі не накрухмалены, чапляюцца адна за другую, пушацца. Не заўважыш пушынку або няроўнасць, не прыкруціш пальцамі — нітка і парвалася. За такой асновай трэба сачыць уважліва, каб тканіна атрымалася роўнай і гладкай. Хоць і рэдка трапляе горшая аснова, але ўвага ў ткацкай справе — галоўнае. А ўзяць хоць бы такую дробязь, як прыёмка змены. Можна, вядома, прыбегчы ў апошнюю хвіліну, але тады не дзівіся, як са станком непаладкі пачнуцца. Лепш прыйсці на поўгадзіны раней. Паспееш аглядзець машыны, праверыць, ці не аслабла дзе гайка, ці добра працуе аўтастоп, даведацца ў зменшчыцы, ці не было браку. Усё гэта важна. А гаспадарка ў Юліі Янаўны — шэсць станкоў, за пяць хвілін не аглядзіш.

Пакідаючы цэх, яна мімаходам глядзіць на Дошку паказчыкаў. Сто дваццаць працэнтаў! Калі так пойдзе далей, то абавязальства выканае. У мінулым меся-

цы было 118, але яна вырашыла акругліць лічбу да 120 працэнтаў. Больш пакуль немагчыма. Гэта па цэху самая высокая выпрацоўка пры выдатнай якасці.

У калідоры ткачыху

спыняе жанчына — галоўны інжынер.

— Таварыш Пілаг, — гаворыць яна. — Няўжо пра непаладкі адразу трэба скардзіцца начальству? Маглі-б на месцы ліквідаваць, што магчыма. І наогул вы не маеце рацыі: калі ткачыхі не даюць норму, то самі вінаваты. Адміністрацыя прымае ўсе магчымыя меры... А цяпер адны непрыемнасці. Наскочыла камісія з рэспубліканскага савета профсаюзаў... Чаму вы так зрабілі?

— Як чаму?! — твар ткачыхі чырванее. — Таму што скаргі ткачых справядлівыя.

— Памылкі ёсць усюды і ў кожнага.

— У нас іх будзе менш.

— Э-эх! — махае рукой інжынер, бачачы, што нялёгка спрачацца з гэтай упартай жанчынай.

Юлія Янаўна выходзіць на вуліцу. Вецер прыемна асвятляе гарачы лоб, але на душы неспакойна. А можа і сапраўды лепш было-б пагутарыць у канторы. Але ці мала давалося ваяваць з-за двух будучых маці, каб перавялі на лягчэйшую работу? Здавалася, аб чым тут спрачацца: зусім справядлівы, законам прадагледжаны парадак. Але некаторыя кіраўнікі ўпёрліся: «Не можам, няма ў нас лёгкай работы». Прышлося, сабраўшыся з духам, патрабаваць з усёй строгасцю — знайшліся і магчымасці і работа.

Як тут адной разабрацца? Але, здаецца, добра што запрасіла камісію: разбярэцца ва ўсім і разважаць. Няхай сабе інжынерша зле, што «смецце з хаты выношу», — злосць пройдзе, як зразумее віну. Яна-ж чалавек разумны, толькі часам баяная на слова...

Крыху супакоіўшыся, Юлія Янаўна разглядае кветкі, што растуць у скверы. Даўно адцвілі цюльпаны, ружы, уступіўшы месца наготкам, флоксам, браткам. Ужо прыкметны залацістыя таны восені. Хутка распусцяцца астры — і развітвайся з летам.

Затое-ж вясной яна бачыла Маскву. Цудоўную, вечна маладую сталіцу вялікай савецкай краіны. Хіба магла калі думаць былая пастушка ў латаным сарафанчыку з чужога пляча, у стаптаных гаспадарскімі дзецьмі чаравіках, што некалі ўвойдзе ў Крэмль гаспадыняй са значком дэпутата Вярхоўнага Савета на грудзях? Хіба гэта не новая казка пра золушку і залатую яблыню? Не, вядома, не казка, а наша савецкая рэчаіснасць. Юлія Янаўна не раз веснавой раніцай сама хадзіла галасаваць за такіх-жа простых працоўных людзей. І ўсё-ж цяпер зусім інакш перажыла гэта. Спачатку нават думала, што вышла непаразуме, бо чым магла заслужыць такі гонар? Усё жыццё за станком прастаяла. Але тыя, хто яе вылучаў, казалі:

«Суровая школа стачак і паўстанняў у цябе за спіной — ведаеш, як за шчасце працоўных стаяць...»

На шосты паверх не так лёгка падняцца, калі табе сорак восем гадоў, калі сэрца пабольвае.

Дзверы адчыняе сястра Вольга.

— А цябе чакаюць.

З крэсла ўстае малады чалавек.

— Прабачце, што непакою, — падае гасць руку і рэкамендуецца: — Уладзімір Багатыроў! Не мог прыйсці ў прыёмны дзень. Толькі сёння здарылася вольная хвілінка. Даўно хачу з вамі пагаварыць. Вы не сярдуеце, што так уварваўся?

— Што вы! Усёроўна, дзе гаварыць — у райвыканкоме ці тут. Шчыра кажучы, я лепш чуюся дома. Юлія Янаўна знімае паліто. Першая няёмкасць знікае, і гасць пачынае расказ пра сваё гора. Жыве з жонкай у цесным і цёмным пакоі. Даўно абяцаюць другі, але дарэмна. Ён ведае, што ў горадзе цяжкавата з кватэрамі, аднак чакаць далей немагчыма. Хутка будзе дзіця, новаму грамадзяніну патрэбны лепшыя ўмовы. Ці не магла-б таварыш Пілага, як дэпутат, дапамагчы?

— А мы зараз пойдзем да вас і паглядзім.

Праз некалькі гадзін дэпутат ужо ведае, што Багатыровым кватэра патрэбна ў першую чаргу.

Справіўшыся па гаспадарцы, Юлія Янаўна ўтульна прыладжваецца, падкурчыўшы ногі, на ўлюбёным месцы ў кутку канапы. Хоць дактары кажуць, што чытаць поўлежачы шкодна, яна ніяк не можа пакінуць гэтую звычку.

У пакоі цёпла, утульна. Абажур кідае па кутках дзівосныя цені. Адчуваецца стомленасць у целе, але здаровая, прыемная. На начным століку ў светлай рамцы — фатаграфія мужа. Яна напамінае аб першым і адзіным каханні, аб разам пражытых суровых гадах непасільнай працы. Яе лепшы друг памёр ад сухотаў. У рабочага не было сродкаў на лекі, асабліва, калі яго праз кожныя два-тры месяцы выкідалі за вароты завода. Пуцёўкі ў лепшыя санаторыі з прыходам савецкай улады ўжо не здолелі паставіць на ногі простага латышка рабочага Яна Пілаг...

Юліі Янаўне заўсёды робіцца сумна, калі ўспомніць мінулае. Але яно дапамагае ясна бачыць сучаснае. І калі перабярэш у памяці скупыя радасці маладосці, жабрацкае жыццё, хочацца працаваць так, каб усё гарэла ў руках!

В. АНАНЬЕВА.

ЖАНЧЫНЫ БРАЦКІХ РЭСПУБЛІК

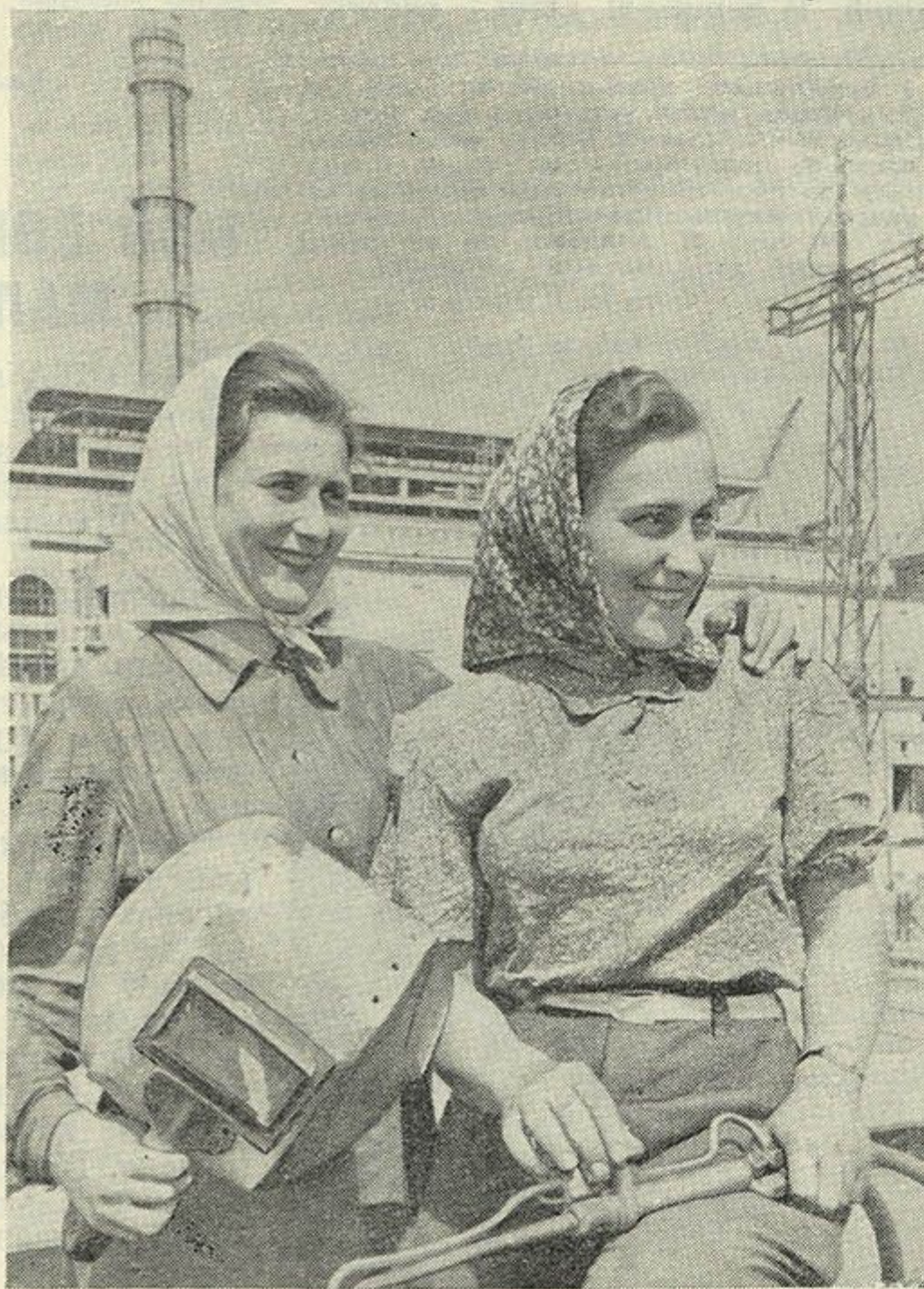

Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР Юлія Пілаг гутарыць з пенсіянеркай Катрынай Вейсман.

Фото Трэйзона.

У Рызе будуюцца вялікая ЦЭЦ, частка якой пачне працаваць ужо сёлета. На будоўлі працуе шмат жанчын розных нацыянальнасцей. На здымку — сяброўкі: беларуская зваршчыца Таіса Спасібёнка і латышская рэзальшчыца аўтагену Валенціна Алекса.

Фото А. Ільіна.

ІНІЦЫЯТАРЫ СПАБОРНІЦТВА

АНТАНІНА Мінчык па праву лічыцца лепшай камбайнеркай Рудакоўскай МТС. Калгаснікі сельгасарцелі «Чырвоны араты» не раз выносілі ёй падзяку за добрую работу.

За леташні сезон яна ўбрала 575 гектараў. Сёлета, па прыкладу перадавых камбайнераў, яна вырашыла павялічыць прадукцыйнасць машыны. Абмяркоўваючы зварот камбайнераў Стаўрапольскага края, механізатары Рудакоўскай МТС выступілі ініцыятарамі спаборніцтва ў рэспубліцы за павышэння нормы выпрацоўкі. Мінчык абавязалася ўбраць за сезон 600 гектараў. Авалодваючы майстэрствам ваджэння камбайна, яна з першых-жа дзён уборкі стараецца выціснуць з машыны ўсё, што тая можа даць.

Камбайнерцы дапамагаюць спецыялістам сельскай гаспадаркі і калгаснікі, якія абслугоўваюць аграгат. Аграном Войтава распрацавала пагадзінны графік работы камбайна. Зменнае заданне расчліняецца па гадзінах, устанаўляецца час, патрэбны камбайну для праходжання аднаго круга. Улічваючы выпрацоўку па кругах, камбайнер даражыць кожнай хвілінай. У першы-ж дзень работы

па графіку Антаніна ўбрала 16 гектараў — дзве дзённыя нормы.

Спецыялісты МТС пад кіраўніцтвам галоўнага інжынера В. Цыганкова замянілі грузны заводскі саломаканіцель больш лёгкім каніцэлем уласнай канструкцыі, што павялічыла маневранасць аграгата. Прадукцыйнасць камбайна павышаецца рознымі прыстасаваннямі, у тым ліку коласапад'ёмнікам для ўборкі палеглага збожжа.

Антаніна Мінчык спаборнічае сёлета з камбайнерамі Рудакоўскай МТС Юліяй Рудзёнак, Юліяй Савёнак і Уладзімірам Кот. Яна ўжо ўбрала больш 200 гектараў і намалочвае ў сярэднім па 10 ц з гектара. У дзень убірае па 10—15 гектараў замест 8 па норме.

У гэтым годзе Антаніна разам з дэлегацыяй беларускіх калгаснікаў пабывала ў Стара-Бешаўскай МТС, дзе знаёмілася з работай Праскоўі Ангелінай. Многае з перанятага ў праслаўленых украінскіх механізатараў яна з поспехам прымяняе ў сваёй практыцы. Зараз перадавая камбайнерка працуе на адным з пяці атрыманых МТС новых самаходных камбайнаў.

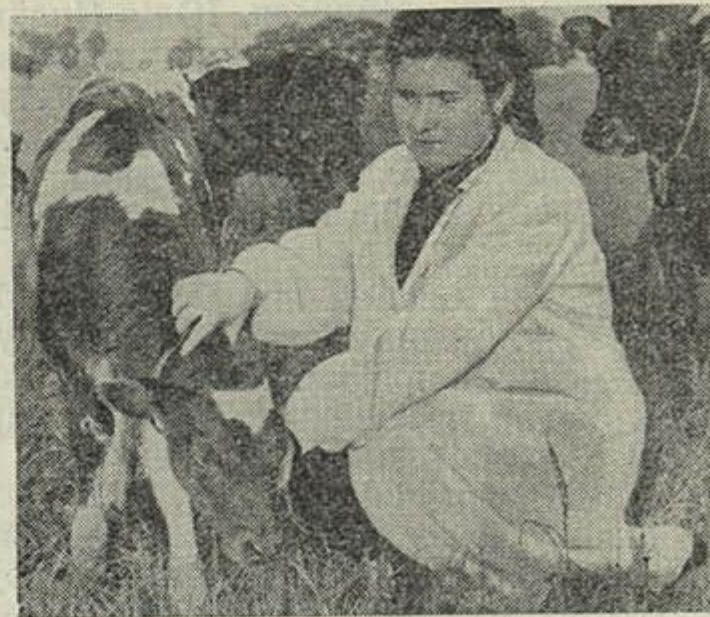
Е. МАКРУШЫН
Калгас «Чырвоны араты»
Хойніцкага раёна
Гомельскай вобласці.

МОЙ ВОПЫТ ГАДОЎЛІ МАЛАДНЯКА

СЕЛЕТА я ездзіла на экскурсію ў перадавыя калгасы і соўгасы Маскоўскай вобласці. Як цялятніцу, мяне найбольш цікавіла гадоўля маладняка.

Запомнілася мне экскурсія ў соўгас «Лясныя паляны» Халмагорскага раёна. Тут усе будынкі для жывёлы тыпавыя, працаёмкія працэсы — здрабненне корму, падача вады і корму — механізаваны.

Гэтага можна дабіцца і ў нашых умовах, калі адносіцца да справы з любоўю. У мінулым годзе за мною было замацавана 33 цяляці. Я дабілася сярэднесутачнай прыважкі па 660 грамаў. Сёлета вырашыла скарыстаць вопыт маскоўскіх цялятніц. Маладняк паступае да мяне ў 20-дзённым узросце. Першыя пяць дзён я даю цялятам цэльнае малако, па шэсць літраў у дзень. Паступова ўводжу ў рацыён сена і канцэнтраты і

Зінаіда Кудрова са сваімі гадунцамі.
Фото І. Мягкова.

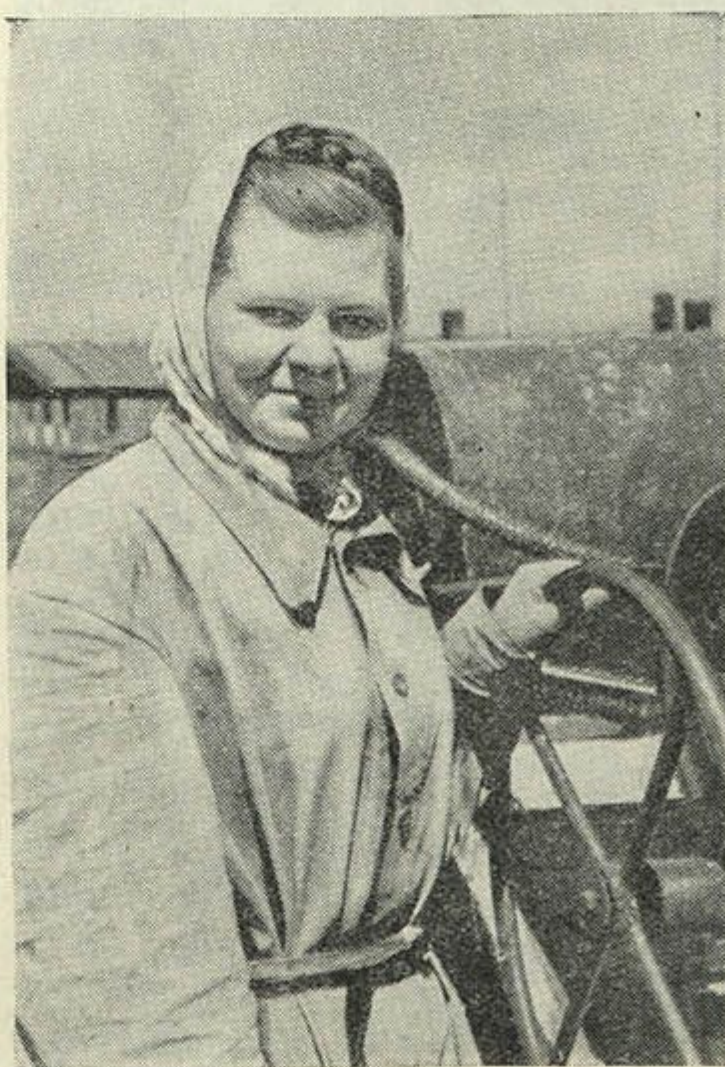
змяншаю колькасць сырадою. Улетку, калі цяляты знаходзяцца на выпасе, раніцай і ўвечары падпойваю іх малаком і пойлам, прыгатаваным з ячнай мукі і ільнянага сям'я. Пасля двухмесячнага ўзросту на кожнае цяля выдаецца па 2 кг канюшыны, 300 г ячменнай мукі, па 500 г аўса, па 500 г бульбы і па 5 кг сіласу.

Перадавыя майстры жывёлагадоўлі закладваюць высокапрадукцыйны статак ужо ў перыяд гадоўлі маладняка. Сёлета я гадавала 51 цялё, з іх 12 перадала ўжо ў статак. Астатнія цяляты добра ўкормлены і кожны дзень прыбываюць на 700 грамаў.

З. КУДРОВА,
цялятніца калгаса «Прагрэс»
Гродзенскага раёна.

Калектыў «Асінторфа» датэрмінова выканаў гадавы вытворчы план па здабычы фрэзернага торфу. Перадавая трактарыстка Надзея Міначкіна на варажэнні фрэзернага торфу выконвае норму на 164 працэнты.

На здымку: Н. Міначкіна за работай.
Фото К. Якубовіча.

КАХАННЕ

Юрый НАГІБІН

Мал. Ю. ПУЧЫНСКАГА

ЯГОР вышаў на ганак, і ў грудзі яму ўдарыў пранізлівы лютаўскі вецер. У ночы ледзь прыкметна абазначаліся сутулыя хаты; вецер, гуляючы па занесеных дахах, уздуваў над імі мутныя парваныя клубы.

Ці то ад ветру, ці то ад нахлынуўшых успамінаў у Ягора павільгатнелі вочы. Тры з лішнім гады назад пакінуў ён родную вёску, і ўсе гэтыя гады яму не пераставаў мроіцца зварот дамоў. Ягору выпала на долю нялёгкае юнацтва. Ледзь толькі паступіў ён у інстытут, як памёр бацька, і Ягор аказаўся адзіным карміцелем сям'і. Пасля смерці бацькі, няўменнага старшыні праўлення арцелі, гаспадарка калгаса прышла ў заняпад. Ягор не кінуў інстытут, але ў вольныя гадзіны працаваў то насільшчыкам, то грузчыкам, а ў летнія і зімовыя каникулы малярый. Са сваёй вялікай упартай галавой Ягор асіліў жыццё: на трэцім курсе яму далі павышаную стypендыю, прызначылі лабарантам пры кафедры. А потым і жыццё пайшло насустрач Ягору: пасля верасня ў калгасе палегчала, маці змагла купіць карову. Словам, шлях Ягору на радзіму быў адкрыты.

Вядома, і сям'я яго цягнула, але галоўнае ў вёсцы жыла Насця, і гэтая Насця ўжо год не адказвала на пісьмы.

Ягор кахаў Насцю. Пачалося гэта вельмі даўно, ён назаўсёды запомніў дзень свайго з ёю знаёмства. Насціны бацькі былі новасёламі ў вёсцы. Адночы, збіраючы грыбы, дзевяцігадовы Ягор сустрэў у глыбіні лесу малюсенькую незнаёмую дзяўчынку. Яна горка плакала, прытуліўшыся ілбом да ствала бярозкі. Дзяўчынку называлі Насцяй, і яна згубілася. Упершыню адчуўшы сябе дарослым і моцным, Ягор дапамог ёй высмаркаць нос, выцер слёзы і, узяўшы за руку, вывеў з лесу. І нібы навекі засталася ў яго далоні гэтая маленькая, мокрая і шурпатая ручка.

З Насцяй у жыцці Ягора з'явілася нешта зусім сваё, асаблівае, ён старанна аберагаў гэты свой свет, куды ніхто не меў доступу. Уладны, круты бацька Ягора, глядзеў з пагардай на Насцінага бацьку, гультая і п'янчугу, і паспрабаваў раз завесці размову аб дзіўным выбары Ягора. Але ў цёмным, спакойным позірку сына мільганула нешта такое ўпартае, што бацька крэкнуў і, не груба, а неяк спагадліва-ласкава ткнуўшы яго костачкамі пальцаў у лоб, змоўкнуў аб гэтым назаўсёды.

Лянiвая, няўважлівая, лёгкадумная Насця прымала каханне Ягора як нешта натуральнае, быццам інакш і быць не магло. Ёй заўсёды было што-небудзь патрэбна ад яго: кавалак пірага, кніжку з малюнкамі, пазней — танную брошку, білет у кіно. Насця па-свойму кахала Ягора. Варта было яму загаварыць з якой-небудзь дзяўчынкай, яна плакала, і ён доўга не мог яе супакоіць.

Калі Ягор ад'язджаў у інстытут, Насця пайшла праводзіць яго на станцыю. Тут Ягор у першы раз пацалаваў яе. Цёмнасінія, апушаныя густымі вейкамі, вочы Насці сышліся ля пераноса ў адно велізарнае, нясцерпна чорнае, глыбокае і махнатае вока. І дзіўна забалелым сэрцам Ягор зразумеў, што цалуе не дзяўчынку, а дзяўчыну, нявесту.

На трэці год яго гарадскога жыцця Насця перастала адказваць на пісьмы. «Я таксама павінен яе разлюбіць», — сказаў сабе Ягор, але, калі ён уявіў сабе гэтую разлюбленую ім Насцю, яго ахапіў пякучы жал. Няхай яна і сама не ведае аб тым, але ўсё, што было ў яе жыцці добрага, светлага, ішло ад яго. Яна і ў школе нядрэнна вучылася якраз з-за яго нястомнага нагляду, ад яго ішлі ўсе яе маленькія радасці, ён быў яе спадарожнікам, яе абаронай, апорай, нянькай, сябрам. Разлюбі ён яе, і яна застаецца адна ў цэлым свеце,

слабая, неразумная Насця, на суровым ветры жыцця. І ўсведамленне гэтага наклала на Ягора нейкую дзіўную адказнасць...

Прыехаўшы на радзіму, Ягор не застаў Насцю. Ледзь саскочыўшы з папутнай машыны на ваколіцы, ён ужо ведаў сэрцам, што Насці няма на вёсцы.

Увечары ён пайшоў у Насцін дом. Знаёма пахнула пустой сенцай: Рэдкіны нічога не рыхтавалі пра запас. Звычайна праспявалі ў парваным войлаку дзверы. З печы мяккім, каціным скачком саскочыў Сцяпан Рэдкін і заскакаў вакол Ягора, ззяючы белымі зубамі на цёмным нябрытым твары.

— Харашун, харашун! — з хмельным захапленнем прымаўляў Сцяпан, разглядаючы Ягора. — Вось толькі ростам не вышаў. Ды ты сядай вось тут, з краю, а то ад цябе дух надта цвярозы!

У гэтым пашматаным мужычку, гультаю і абібоку, была частачка той чароўнасці, якая намёртва прывязала Ягора да Насці.

— Добры дзень, Сцяпан Ільіч, — усміхаючыся, сказаў Ягор. — А дзе-ж Насця?

— Э, браце Ягор, Насця наша далёка пайшла, да яе цяпер рукой не дастаць! У санаторыі працуе, трохразовым харчаваннем карыстаецца... — Нешта двухсэнсоўнае было ў тоне Сцяпана. — І бацькоў не забывае. Во, глянь! — Сцяпан пацягнуўся і зняў з паліцы каробку, абклееную ракавінкамі.

Ягор узяў з рук Сцяпана каробку, агледзеў яе ў смутнай надзеі выявіць якую-небудзь Насціну прыкмету. Каробка была непрыгожая і кісла пахла клеём. Ягор уздыхнуў і паставіў каробку на месца.

— Гэта намдырэктара яе ўладзіў, Удальцоў Сяргей Ігнатавіч, — пачціва сказаў Сцяпан. — Ды ты яго, відаць, памятаеш, умелец, хадавы чалавек! Зараз, кажучы, у Маскву перабраўся.

Ягору ўспомніліся прыгожыя, халодныя, навываце вочы, вялікае сытае цела, мяккія, ліслівыя жэсты. Удальцоў нярэдка звяртаўся да яго бацькі за рознымі патрэбамі, і Ягор да гэтага часу памятаў тое пачуццё цеснаты, якое выклікаў у яго гэты чалавек.

І, як-бы пацвярджаючы тое надобнае, што абудзілі яго словы ў Ягору, Сцяпан вінавата ўсміхнуўся і дадаў:

— Вось, браток, якія справы!..

У Ягора раптам прапала ўсякая ахвота пытаць, ён зразумеў, што ўсе адказы Сцяпана будуць адносіцца да зусім іншай Насці, незнаёмай, чужой і непатрэбнай. Так, непатрэбнай. Ягор адчуў гэтую непатрэбнасць раптоўнай пустотой, якая адкрылася ў ім. Нешта вялікае, цяжкое, што, здавалася, навек зжылося ў ім, раптам пакінула Ягора, застаўся толькі смутак позняга і непатрэбнага вызвалення. Ён разгублена, нібы шукаючы чагосьці, агледзеў голыя сцены, кіўнуў Сцяпану і вышаў на вуліцу.

А потым быў доўгі вечар у сям'і. Ягор гуляў з сястрыцай, рысаваў малодшаму брату самалёты і караблі ў сшытку, расказваў другому брату, чаму іх вучаць у інстытуце, і сам слухаў пра нейкага Сеньку, які нічога не разумее ў тэхніцы, а за ўсё бярэцца, пагутарыў з маці аб сям'і, аб гаспадарцы, аб будучым. А калі ўсе ўлягліся, ён вышаў на ганак, удыхнуў халодны і востры лютаўскі вецер і зразумеў, што ніякага вызвалення не наступіла.

Раніцай Ягор доўга і ўпарта ўвіхаўся па дому: зрабіў новую стойку для збучвелага ганка, залатаў дах, выпрастаў вароты, што пакасіліся. «Вось-жа, можна жыць і без шчасця», — вырашыў ён з сумным уціхаміраннем, прыслухоўваючыся да свайго спакойнага сэрца.

А калі вярнулася з фермы маці, ён гэтак-жа спакойна, нібы паводле даўно прынятага рашэння, апрануў новую куртку і, не спяшаючыся, накіраваўся ў той бок, дзе знаходзіўся санаторый.

Гэтым лесам хадзілі яны з Насцяй у школу. Лес яшчэ не думаў пра вясну: захутаны ў снег, маўклівы, ён знаходзіўся ў стане глыбокай зімовай спячкі. Ягор ішоў пакручастаю лыжняй, пракладзенай новым пакаленнем школьнікаў, як старых сяброў, пазнаючы елкі і сосны, што стаялі тут упрэжмешку. Лыжня прывяла яго на палянку, упоперак якой ляжала старая, забітая маланкай сасна. Тут яны заўсёды рабілі прывал. Ягор уладжваў Насцю ў развілку сука, запэўніваючы, што гэта трон, яна царэўна, а ён асілак, які павінен заваяваць яе. Насця любіла гэтую гульню. Пакуль Ягорка да сёмага поту змагаўся з незлічонымі полчышчамі змеяў-гарынычаў, Насця сядзела сабе на троне і аплятала пірог з павідлам або грыбамі, які ён заўсёды прыхопліваў для яе з дому.

Нішто тут не змянілася, палянка ў някранутасці захавала іх дзяцінства, быццам не было ўсіх гэтых год і жыцця паасобна. І зваленая сасна, і куст глогу, і нават гэтая вольная, нязграбная карага, што тырчыць з-пад снегу, — усё тыя-ж.

Не было толькі старой злавеснай вароны, якая так палыхала Насцю, вароны, якую яны, што ні дзень, заставалі тут разгульваючай па ствале забітай сасны. Ды не, воль і яна сама, нібы з казкі, плаўна спусцілася на шырокіх крыллях і, склаўшы іх за спіной, захапіла па ствале, косячы на Ягора пранізлівы жалезны зрак... І тады Ягор ускінуў рукі, шумнуў на варону, і тая, распластаўшы крылле і слізнуўшы над палянкай, схавалася ў ельніку. Ягор усміхнуўся, правёў рукой па вачах, нібы яму паказалася здань, і рушыў далей.

Адсюль лес збягаў у глыбокі яр. Ягор, слізгаючы, спусціўся ўніз, следам за соснамі ўскарабкаўся на другі бок яру і хутка вышаў да ўзгорыстай рашоткі, якая агароджвала санаторны парк. І як толькі ён убачыў гэтую рашотку, і роўныя алеі, і воддаль вялікі прыгожы будынак з калонамі, ачараванне лесу і далёкіх успамінаў згасла ў яго сэрцы, якое зноў стала насцярожаным і пустым.

Алея старых каржакаватых ліп прывяла Ягора да дома. Прамільгнулі і схаваліся некалькі лыжнікаў у яркіх касцюмах. Дзесьці зайграла музыка. Лёгкая святочнасць, разлітая над прыгожай сядзібай, дзе людзі толькі і рабілі, што забаўляліся і адпачывалі, мімаволі перадалася Ягору. Усміхаючыся нямаведама чаму, ён лёгкай хадой абагнуў сядзібу і апынуўся перад аднапавярховай прыбудовай. Нейкая дзяўчына ў светлай вязанай кофце, якая зграбна аблягала яе, мыла нешта ў цынкавых ночвах, пастаўленых ля самых дзвярэй.

Ягор з дзіўным задавальненнем пачаў сачыць за ляніванядбайнымі рухамі дзяўчыны. Ночвы хадзілі хадунцом і здавалася — вось-вось звалюцца з лаўкі, пена камякамі ляцела ў розныя бакі. Было нешта задзірлівае ў тым, як дзяўчына шлёпала на лаўку дрэнна выкручаныя ручнікі. Ягор, які ў кожную, нават самую малую, справу ўкладваў душу, знаходзіў зараз нешта прывабнае ў гэтай нядбайнасці маладой істоты, якая яўна лічыла сябе створанай для лепшага, чым мыццё кухонных ручнікоў.

Дзяўчына падняла руку і паправіла валасы. Яе павольны, нібы спагядлівы, рух адазваўся пшчотным токам у целе Ягора. «Як дзіўна, — падумалася яму, — вось мне ўжо падабаюцца іншыя дзяўчаты... Хоць-бы яна глянула на мяне». Нібы адгадаўшы яго маўклівае жаданне, дзяўчына павярнулася, Ягор убачыў тонкі бледны твар, сінія пад густымі вейкамі вочы, пулыхныя падфарбаваныя губы — Ягор убачыў Насцю.

На нейкае імгненне навакольны свет уявіўся Ягору нібы адлюстраваным у вадзе: хісткім, зыбкім, няправільным. І ўслед затым надзіва выразна, радасна і проста прагучэў Насцін голас:

— Божа мой, Ягорка!

Ён адчуў мокрую Насціны далоні ў сябе на шчоках, твар яго нібы абдало свежым ветрам — і мінула першая хвіліна сустрэчы, аб якой ён думаў усе гэтыя доўгія гады.

— Ідзем адсюль! — рашуча сказала Насця, нацягваючы на сябе кароткі футравы жакецік. — Падумаць толькі — Ягорка!

Ягор не быў-бы Насціным Ягорам, калі-б не сказаў нават у такую хвіліну:

А як-жа з работай?

— Ды ну яе!

Насця ўзяла Ягора за руку і павяла за сабой. Па дарозе яна нешта гаварыла пра сястру-гаспадыню, якая яе цяпець не можа; з-за гэтай агіднай старой яна страціла работу ў доме, але яшчэ паглядзім, чыё возьме. Гэтыя выпадковыя падрабязнасці яе жыцця, выхапленыя з агульнага малюнка, балюча азваліся ў сэрцы Ягора, ён бачыў у іх пацвярджэнне горшых сваіх асцярог...

— Сядай і раскажы, — сказала Насця, усаджваючыся на нізенькую, уросшую ў снег лаўку. — Усё раскажы, Ягорка!

Ягор збянтэжана маўчаў: ён чакаў абыякавасці, сораму, раскаяння, хлусні, слёз, але толькі не гэтай спакойнай і бязвіннай прыязнасці.

— Ды нічога... прыехаў вось, — прамармытаў ён, няспрытна апускаючыся на лаўку.

— А ты мала змяніўся, — гаварыла Насця, — нібы ростам меншы стаў. Гэта, напэўна, таму, што я вырасла. А я вельмі змянілася, так?

Цяпер Ягор выразна бачыў, як мала засталася ў ёй ад ранейшай Насці; яна неяк уся патанчэла, выцягнулася, нібы ліска, і фарбы яе не то што паблеклі, а далікатна, матава прыгаслі.

— Не, — сказаў Ягор, — ты не вельмі змянілася.

Яны замаўчалі. Ягор глядзеў як за плятнём бярозавых галін белы хрупкі дыск маладога месяца павольна румянца

захадам. Ці было ў гэтым відовішчы нешта дзіўна-сумнае, але ён адчуў раптам нясцерпны да слёз боль страты. Значыць, нічога няма і нічога не было. У той далёкі час ён не падумаў аб тым, што ў Насці яшчэ не прачнулася сэрца, а потым, калі прышоў яе час, яго не было побач, і ён застаўся там, за парогам, дзе засталася яе кароткая дзіцячая сукенка, дзіцячыя тупаносыя чаравікі, белакурыя, у золата, коскі.

Ён затым спытаў без інтанацыі:

— Ты што-ж, думаеш зусім тут застацца?

— А чаго? Тут весела!

— Ды хіба гэта жыццё для цябе?

— Ну, хоць на чужое жыццё пагляджу.

— Людзі так не жывуць, — змрочна сказаў Ягор, — а адпачываюць. А ты хіба жывеш? Ты і працуеш якраз не паспраўднаму, проста круцішся каля чужога жыцця...

— Ды хопіць ужо! — з лагоднай нядбайнасцю адмахнулася Насця. — А ведаеш, Ягорка, тут адзін інжынер быў, у гадах ужо, а такі смешны! Ён усё гаварыў: з вамі хоць на край свету...

Ягор так і скарыбіўся ўвесь, вось яны, сапраўдныя Насціны надзеі і імкненні!

Пры ўсёй сваёй бяспечнасці Насця зараз-жа чула ўгадала яго стан:

— Што гэта мы ўсё пра мяне, ды пра мяне, ты лепш пра сябе раскажы.

— Што раскажаш? Вучыўся, працаваў...

— Быццам нічога акрамя! Там у вас, відаць, шмат прыгожых было, ты з імі сябраваў?

— Усяляк бывала, — сам не ведаючы навошта, сказаў Ягор. Вочы Насці суха бліснулі, вакол вуснаў сабраліся злосныя зморшчынкі:

— Усе вы такія, вер вашаму брату!

— Я не так сябраваў, я проста сябраваў... — жорстка сказаў Ягор.

Насця маўчала. Ягор павольна ўзняў пільны, адчужаны погляд і з пачуццём, бліжкім да адчаю, зразумеў, што па нейкай незразумелай сувязі кахае не тую, страчаную сяброўку дзіцячых год, а вось гэтую, бледную, незнаёмую, чужую жанчыну.

— Што ты? — устрывожана спытала Насця, заглядаючы яму ў твар.

— Нічога... — уласны голас даходзіў да Ягора нібы здалёк. — Я хацеў табе сказаць... давай будзем разам.

— Як гэта разам?

— Ну, разам, як у дзяцінстве вырашылі...

Насця засмяялася нягучна ад душы:

— А ты, Ягорка, праўда, зусім не змяніўся, ну, ні крышак!

— Так, у гэтым не змяніўся...

— Ты добры хлопчык, Ягорка, — сказала Насця, і ў голасе яе не было ўсмішкі, ён гучэў сур'ёзна і сумна. — Толькі не трэба аб гэтым.

Яна яшчэ нешта гаварыла, але словы яе ішлі міма Ягора. «Хлопчык, — паўтарыў ён пра сябе, — хлопчык!». Ягор чытаў цяжкія кнігі, калі Насця зубрыла азбуку, ён канчаў сямігодку, калі яна пакутавала над задачай з адным невядомым; ён ад'язджаў у інстытут, калі яна здавала пераэкзаменацыю ў сёмы клас; ад яго даведлася Насця назвы дрэў, жывёл, і птушак, і чаму самалёт не падае з неба, і што сапраўдная дружба — гэта на ўсё жыццё. І вось аказалася, што яна стала больш дарослай за яго, а ён застаўся хлапчуком. І Ягор на момант уявіў сабе тое, што давала Насці яе дзіўная перавага. Ён уявіў сабе, як не для яго, а для другога двое сініх, апушаных вейкамі вачэй сышліся ля пераноса ў адно вялікае, глыбокае і махнатае вока, сышліся, каб не разыходзіцца хвіліны, роўныя вечнасці...

Ён устаў і, не азіраючыся, закрочыў па цаліне к лесу.

Снег пад вечар прыхапіла цвёрдай скарынкай, але ўнутры ён быў падатлівы, і Ягор раз-по-раз правальваўся, спатыкаўся, пругкія галіны сцябалі яму твар. Вакол пацямнела, з-за дымчатай хмары выкаціўся месяц, і ўперадзе над лесам цямняным серабром запаліўся школьны ветрапаказчык. І зноў былое, дзіцячае, з уладнаю сілай ахапіла Ягора. Аднойчы па дарозе ў школу іх захапіла мяцеліца. Маленькая Насця выбілася з сіл, але ён ведаў, што нельга паварачваць назад, калі ідзеш да правільнай мэты, ведаў, што нельга дазваляць гэтага і Насці, распешчанай, самавольнай Насці. З жорсткай пашчотай прымушаў ён яе ісці ўперад, а калі ў яе пачалі падгінацца калені, ён узяў яе на рукі і панёс праз

завейнае поле па глыбокім снегу, хоць і сам ледзь не валіўся з ног...

Усё гэта з такой выразнасцю прыпомнілася яму зараз, што ён адчуў вагу маленькага цяжкага цела Насці на сваіх руках, яе чыстае дыханне. Як-жа так здарылася, што ён праглядзеў потым, выпусціў з рук гэтае дарагое яму жыццё? Не, за ўсё, што сталася, у адказе ён адзін, ён моцны...

І Ягор павярнуў назад. Калі ён дабраўся да санаторыя, вакол дома не было ні жывой душы, намерсе ў шырокіх вокнах гарэла святло, за празрыстымі фіранкамі мільгалі цені людзей, і Ягор вырашыў чамусьці, што Насця там. Ён падышоў да адкрытай тэрасы і ўбачыў за калонамі дзве жаночыя постаці. Адна з жанчын сядзела ў плеценым крэсле, другая —

гэта была Насця — стаяла, прытуліўшыся да калоны. Твар Насці, роўнай, чыстай белізны, у няверным святле вечара здаваўся стомленым і сумным, вочы схаваны ў глыбокі, цёмны цень. На ёй быў той-жа куцы футравы жакецік, галава нядбайна павязана белай шарсцяной хусткай, на нагах модныя туфлікі з высокім абцасам. Ягор, не дыхаючы, застыў на месцы: зараз, нарэшце, усё стане вядома, усё вырашыцца.

Спачатку дзяўчаты вялі нейкую малазначную размову, з якой Ягор разумеў толькі, што ў гасцінай будуць танцы, а Насці няёмка туды пайсці з-за сястры-гаспадыні, але яна ўсё-такі пойдзе: «Пайду, і ўсё тут!»

— А хутка цябе твой Удальцоў выкліча? — спытала сяброўка.

— Я адкуль ведаю, — стомлена азвалася Насця.

— Каму-ж ведаць?.. Або пісаць перастаў?

— Значыць, перастаў! — Насця страянула галавой, Ягор яшчэ днём прыкмеціў у яе гэтую звычку; здавалася, яна страеае з сябе нешта лішняе, што перашкаджае.

— Я заблыталася, мне і разблытваць. Калі хочаш ведаць, у мяне ёсць адзін чалавек... Мне толькі клікнуць варта, ён тут-жа з'явіцца!

— Што-ж за чалавек такі?

— А такі! Мы з ім усё жыццё адзін аднаго кахалі, толькі ён потым вучыцца паехаў...

— Зноў-жа паехаў! — усміхнулася сяброўка. — Значыць, не патрэбна ты яму.

— Вось і патрэбна! — з гордым выклікам сказала Насця. — Нікому, можа, не патрэбна, а яму патрэбна. Толькі пакліч я!

— Ну, я пайду, — абыхава азвалася сяброўка, — мне на дзяжурства час...

«Чаму-ж я не іду? — гаварыў сабе ўвесь гэты час Ягор. — Чаму не пакіну яе адну, яна-ж сама выбрала для сябе гэты лёс? Цяпер-жа, калі я ўсё, усё ведаю, хіба я не ў сілах, не ўправе пайсці? Што-ж гэта такое, нарэшце, тое, што людзі называюць каханнем? Як здарылася, што я аказаўся ў адказе за яе перад сабою, перад ёю, перад усімі людзьмі? Ці гэта і ёсць каханне: быццам табе даверылі душу жывую, і ты навек за яе ў адказе?»

Ягор вышаў на святло і ціха сказаў:
 — Я прышоў за табой, Насця.
 Насця рэзка адхілілася. На твар яе ўпаў цень ад калоны, вочы бліснулі з цемры варожа і насцярожана:
 — Ты чаго тут?
 — Я ўсё чуў, Насця... Ідзем-жа са мной.
 — Патрэбен ты мне! Гэта я толькі для яе гаварыла...
 — Ідзем, Насця, — паўтарыў Ягор настойліва і пшчотна. — Ты-ж бачыш, нельга ўхапіць шчасце з чорнага ходу.
 — Вучыш? Якія ўсе разумныя сталі...
 — Я заўсёды вадзіў цябе добрымі дарогамі, чаму ты так гаворыш са мной?
 — А што мне — на калені стаць? Дзякуй, пашкадаваў мяне, бедную. Не дачакаешся! Ідзі, не хачу цябе бачыць!..
 Калі Ягор павольна, нібы несучы на сабе непасільны ця-

жар, ішоў палявою дарогай у вёску, яму здалося, што нехта паклікаў яго. Ён азірнуўся, але поле пад месяцам было паранейшаму пуста, светла і сумна. Ён пайшоў далей і хутка зноў пачуў сваё імя. І тут ён прыкмеціў на цёмным фоне лесу цёмную фігурку, якая прабіралася па цаліне к дарозе.
 — Ягорка! — быццам з-за краю свету данёсся да яго Насцін голас.

Ягор бачыў, як Насця спатыкалася, падала, упіралася рукой у снег, каб падняцца, і зноў падала; касынка спаўзла з галавы, куцы жакецік расшпіліўся.

— Ягорка! — прагучэў знаёмы, дзіцячы голас Насці.
 І гэты голас упаў яму ў самае сэрца. Ранейшая, маленькая Насця клікала Ягорку на дапамогу. Ягор спыніўся, ударыў сябе кулаком у грудзі і кінуўся ёй насустрач.

Пераклад з рускай мовы

Заклік маладых работніц Марынаўскага соўгаса (Акмолінская вобласць Казахскай ССР) знайшоў гарачы водгук сярод дзяўчат Маладзечанскай вобласці. У райкомы і гаркомы ЛКСМБ паступаюць заявы ад дзяўчат з просьбай паслаць іх на асваенне новых зямель.

На здымку: група дзяўчат горада Маладзечна, якія выказалі жаданне паехаць у Казахстан на новыя землі; у першым радзе (злева направа) — Янушкевіч Тамара, работніца электрастанцыі, Гараінава Дзіна — работніца гаркома КПБ, Новікава Аляксандра — загадчыца склада ліцейна-механічнага завода, Прохарава Рыма — прыёмшчыца АТК ліцейна-механічнага завода; у другім радзе — Мануха Ганна — бухгалтар рэстарана, Чаеўская Клава — майстар масавага пашыву швейнай фабрыкі.

Фото Н. Белабровіка
 (Фотахроніка БелТА)

У ВАЕННАЙ акадэміі імя Фрунзе беражліва захоўваецца анкета, запоўненая 25 лістапада 1918 года В. І. Чапаевым. На пытанне: «Ці належыце вы да ліку актыўных членаў партыі. У чым выявілася ваша актыўнасць?» — Чапаеў адказаў: «Належу. Сфарміраваў 7 палкоў Чырвонай Арміі».

У гэтым адказе — увесь Чапаеў: кіпучая, дзейная чалавечая натура, таленавіты легендарны палкаводзец.

Без пераўвельчэння можна сказаць, што імя Чапаева служыла і будзе служыць не аднаму пакаленню савецкіх людзей, як сімвал беспрыкладнай адданасці справе свайго народа і свайго Радзімы, як сімвал беспрыкладнага гераізму і мужнасці.

Нарадзіўся В. І. Чапаеў у 1887 годзе ў сям'і селяніна-бедняка вёскі Буданка Чэбаксарскага павета. Вечная нястача і голад змусілі бацьку Чапаева пакінуць родную вёску і наседжанае гняздо. У пошуках заробтку і шчасця пайшоў ён на Волгу — гэтую маці-карміцельку, якая спакон веку давала кавалак хлеба галоднаму люду.

Жорсткая школа бяздомнага жыцця назаўсёды паклала адбітак на жывую, успрыямальную натуру Васілія Іванавіча, сфармавала яе, навучыла разумець жыццё такім, якім яно было ў рэчаіснасці: жорсткім і нелітасцёвым да беднякоў, бясконца шчодрым для тых, чые кішэнні лопалі ад залатых чырвонцаў.

Легендарны Палкаводзец

(Да 35-годдзя з дня гібелі В. І. Чапаева)

у людзі аддалі, і вандраваў я па гэтых людзях праз усё маё жыццё... Перш-на-перш далі свіней пасвіць — і я практыку на іх вытрымаў: вялікую скаціну адразу не даюць. Калі на свіннях налаўчыўся, пастухом зрабіўся сапраўдным, а з пастухом арцель цясларная мяне ўзяла, сваёй справе пачала вучыць... З імі і працаваў, па нарадах хадзіў, а потым з цяслароў у крамку трапіў, да купца... Гандляваць вучыўся, красці-наравіўся, ды не вышла нічога — вельмі ўжо не па душы было мне ашуканства... Плёнуў я на гандаль у той раз і падумаў сабе: што-ж, моў, рабіць я буду, сірата? А ў гадах быў — па семнаццатым. Думаў-думаў, ды выдумаў па Волзе хадзіць, па гарадах народ усякі разгледзець, ды як хто жыве — разведаць асабіста...

Калі служба надышла — служыць пайшоў, а служыць пайшоў — вайна прыйшла... Да самага таго часу і выхаду няма з-пад стрэльбы...».

В. І. Чапаеў прайшоў франты першай сусветнай вайны, быў не раз паранены і за адвагу ўзнагароджаны чатырма георгіеўскімі крыжамі.

Лютаўская буржуазна-дэмакратычная рэволюцыя 1917 года захапіла яго ў адным з саратаўскіх шпіталью. Яшчэ зусім палітычна неадукаванаму Чапаеву не цяжка ўсё-ж было зразумець, што яго жыццёвы шлях павінен зліцца са шляхам партыі большэвікоў, якая несла працоўнаму народу праўду і вызваленне ад ланцугоў капіталізма.

Прыехаўшы ў верасні 1917 года ў Пугачоў (тады Нікалаеўск), Васілій Іванавіч уступае ў рады большэвіцкай партыі і з уласцівай яму гарачнасцю і энтузіязмам аддае сябе народнай справе.

Атрымаўшы ад партыйнага камітэта накіраванне на работу ў 138 запасны полк, Чапаеў вельмі хутка заваёўвае сярод салдат тую любоў і сімпатыю, якімі ў далейшым карыстаўся ён нязменна. Прастата і чуласць у абыходжанні з салдатамі, праўдзівасць і шчырасць, вясёлы і таварыскі характар — усё гэта рабіла яго папулярным сярод рабочых і сялян, прыцягвала іх да яго, рабіла іх гатовымі заўсёды пайсці разам з ім у бой.

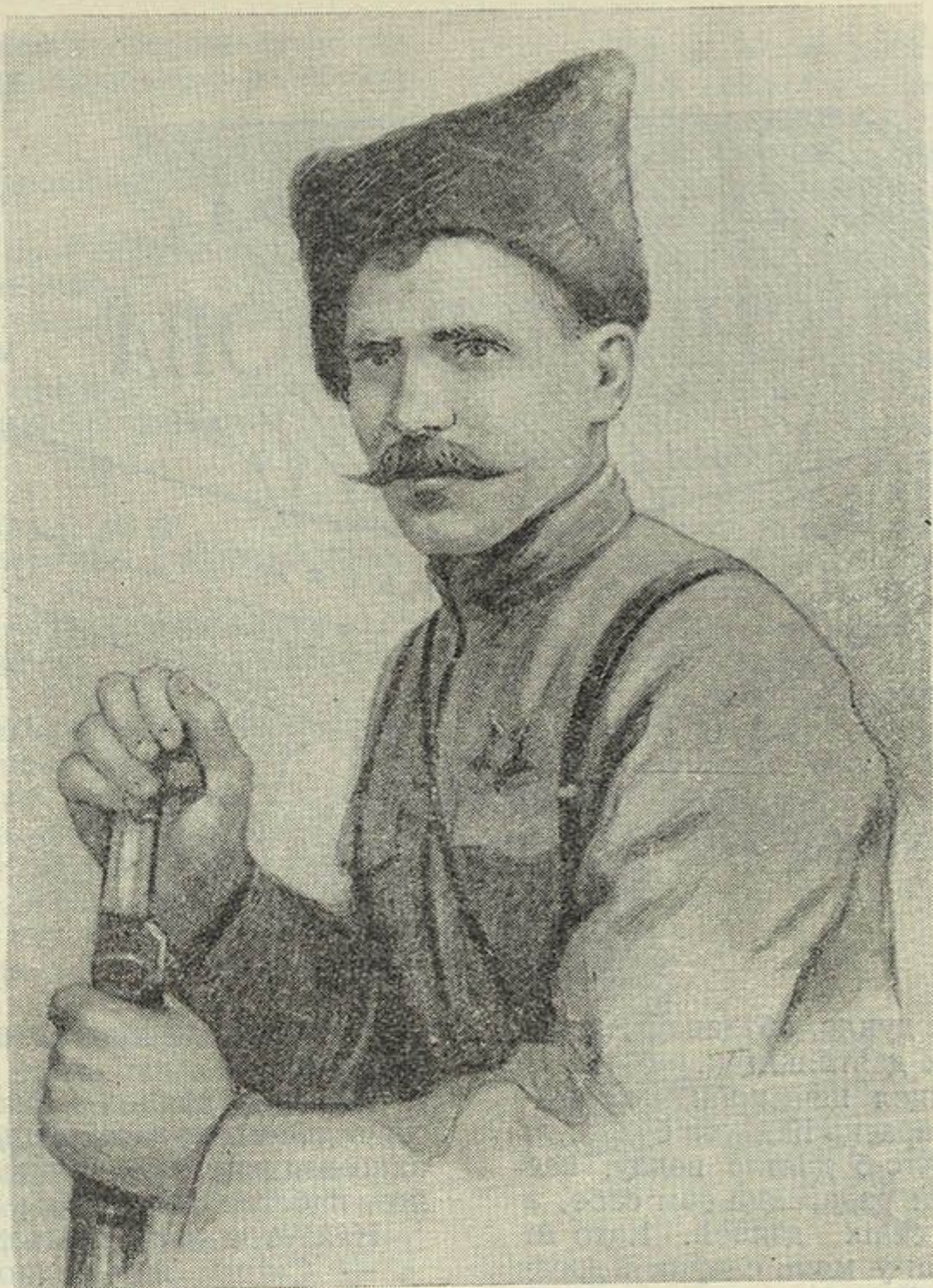
Вось як расказваецца ў адной са шматлікіх легенд аб Чапаеве:

«Калі з песняй ідуць у бой і камандзір наперадзе, — гэта самі чапаеўцы і ёсць. А самы смелы — Чапаеў. І просты, што баец-чырвонаармеец: бою няма — ён песні спявае разам з усімі і танцы танцуе, а спаць ляжа — таксама разам з усімі. За смеласць, за прастату і любілі яго байцы. У крыўду нікога не дасць, стаіць за зямлю і волю».

Будучы прызначаным ваенным камісарам горада Нікалаеўска, В. І. Чапаеў горада ўзяўся за фарміраванне атрадаў і ў пачатку 1918 года разграміў адзін за другім некалькі кулацка-эсэраўскіх мецяжоў. Адзін з такіх контррэвалюцыйных мецяжоў быў падаўлены ў г. Балакове, дзе жылі бацькі Чапаева і дзе быў пазверску забіты яго малодшы брат Грыгорый Іванавіч — ваенны камісар гэтага горада.

На фарміраванне палітычнай свядомасці Чапаева велізарны ўплыў зрабіў Дзімітрый Фурманаў, які працаваў у 1919 годзе камісарам Чапаеўскай дывізіі. Вытрыманы большэвік, чалавек вялікай культуры, Фурманаў клапаціва і тактычна накіроўваў у правільнае рэчышча ўсе тыя лепшыя задаткі чапаеўскай натуры, арганічна звязаныя з той стыхійнасцю і падчас анархічнасцю, якая была ўласціва Чапаеву. Чапаеў пераадолеў у сабе стыхію і з дапамогаю партыі большэвікоў узняўся да высокага ўзроўню камандзіра-большэвіка.

Вясной 1919 года пачаўся першы паход Антанты супроць Совецкай рэспублікі. «Паход гэты быў камбінаваным, — пісаў І. В. Сталін, — таму што ён меркаваўся не іначай як сумеснае напаўненне Калчака, Дзенікіна, Польшчы, Юдзеніча і змешаных англійскіх атрадаў у Туркестане і Архангельску, прычым цэнтр цяжару ляжаў у раёне Калчака».

В. І. Чапаеў. Рысунак мастака П. Васільева.

Атрымаўшы неабходную дапамогу ад урада ЗША, Калчак са 130-тысячнай арміяй стаў хутка прасоўвацца на захад, пагражаючы Казані, Сібірску і Самары.

25 красавіка 1919 года Чапаеўская дывізія пачала контрнаступленне.

«Наперад, таварышы! Уся Расія і працоўныя ўсіх краін глядзяць на нас — збаўлення ад уціску буржуазіі чакаюць ад нас працоўныя», — такі заклік гучэў у загадзе Чапаева часцям дывізіі.

У жорсткіх баях пад Бугурусланам, Белебеем і Бугульмой Чапаеўская дывізія сумесна з іншымі вайсковымі злучэннямі Усходняга фронту нанесла Калчаку цяжкае паражэнне. У чэрвені 1919 года, адбіваючы «псіхічную атаку» пад Уфой, Чапаеў быў паранены ў галаву. Нягледзячы на гэта, ён прыскакаў з перавязачнага пункта з забінтаванай галавой і павёў сваю дывізію на штурм Уфы. За ўзяцце Уфы Чапаеў, як і многія іншыя камандзіры, быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга.

Усе намаганні белаказакаў затрымаць наступленне Чапаева не мелі поспеху. Чапаеўцы занялі Уральск, станіцы Скворкінскую, Бударынскую, Лбішчэнскую. У станіцы Лбішчэнскай спыніўся штаб дывізіі. У ноч з 4 на 5 верасня белаказакі падкраліся да станіцы і знянацку напалі на штаб Чапаева. Абуджаны перастрэлкай, Чапаеў папрабаваў арганізаваць супраціўленне, але сілы былі надта не роўныя. Увесь паранены і акрываўлены, не пакідаючы адстрэльвацца, адступаў Чапаеў з таварышамі, якія ўцалелі, да ракі Урал, у хвалях якой ён загінуў.

Вось як апісаны Д. Фурманавым апошнія хвіліны легендарнага палкаводца:

«— Спускай яго на вад, — крыкнуў Пецька. І ўсе зразумелі, каго гэта «яго» трэба спускаць. Чацвёрта, што стаялі бліжэй, падтрымліваючы асцярожна акрываўленую руку, зводзілі Чапаева ціха ўніз па пясчанай кручы. Вось кінуліся ўсе чацвёрта, паплылі... Ужо былі каля самага берагу — і ў гэты самы момант драпежная куля ўдарыла Чапаева ў галаву... Калі спадарожнік, які папоўз у асаку, азірнуўся, — ззаду не было нікога: Чапаеў патануў у хвалях Урала...»

У гады Вялікай Айчыннай вайны Чапаеўская дывізія насмерць стаяла на абаронных рубяжах, наносічы сакрушальныя ўдары па нямецка-фашысцкіх захопніках. Імя Васілія Іванавіча Чапаева — легендарнага героя грамадзянскай вайны — натхняла мільёны савецкіх салдат на бяссмертныя подзвігі ў барацьбе за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы.

Імя Чапаева жыве, натхняе савецкіх людзей і зараз.

Е. НАТАЛЫНА.

Мал. В. Ціхановіча.

ВЫДЗЕЎБ дзяцел у асіне дупло, збудаваў гняздо і вывеў дзетак — траіх дзятлянятак.

Растуць малыя, а дзяцел цешыцца: «Выгадую, — думае, — дзяцей, на старасць падмога будзе...»

Ды недарэмна кажуць: «Хто-б дзятла ведаў, каб не яго доўгі нос?» Не ўмеў ён радавацца сам сабе, а раструбіў на ўвесь лес пра сваіх дзяцей. Каго ні спаткае — усім хваліцца: «Якія ў мяне слаўныя дзеткі! І разумныя, і прыгожыя. Другіх такіх няма ні ў кога...»

Дачулася пра гэта лісіца. Захацелася ёй маладых дзятлянятак пакаштаваць. Але як-жа іх з гнязда дастаць? На дрэвы лазіць лісіца спрыту не мае.

Дзяцел дзяцей гадуе, — корміць, поіць, а лісіца каля асіны пахаджае, зубы выскаляе і ўсё думае, як дзятлянятак са свету звесці. І надумалася-такі. Падыходзіць аднойчы да асіны ды давай хвостом па камлі стукіць.

Высунуў дзяцел галаву з дупла і кажа:

— Што ты, лісічка, робіш? Навошта маіх дзяцей пужаеш?

— Вось як, — кажа лісіца, — дык у цябе і дзеці ёсць?

— Ёсць, — адказвае дзяцел. — І такія-ж слаўныя дзеткі!

— Ну, дык выганяй іх вон адгэтуль! — грозна загадала лісіца. — Ды і сам выбірайся, бо я зараз буду дрэва секчы...

— Навошта табе гэтае дрэва? — пытаецца дзяцел.

— Як гэта навошта? На дровы парэжу, у печы паліць буду!

— Ой, лісанька, ой, матанька! — пачаў прасіцца дзяцел. — Дай хоць дзяцей пагадаваць, тады і сячы сабе дрэва. Куды-ж я цяпер з малымі падзенуся?

А лісіца яшчэ мацней стукіць хвостом па дрэву:

— Не магу я чакаць, пакуль ты дзяцей пагадуеш! Хто вінават, што ты якраз на гэтай асіне гняздо зрабіў! Мала лесу было, ці што?

— Яно то праўда, — кажа дзяцел, — лесу няма. Ды хто-ж ведаў, што табе гэтая трухлявая асіна на дровы спатрэбіцца...

— Трэба было запытацца ў мяне, раней чым гняздо рабіць, — злупецца лісіца. — Сам вінаваты.

Пачухаў дзяцел сваю стракатую галаву.

— Што-ж мне рабіць, лісанька? Дай раду.

Аблізнулася хітрая лісіца, павярцела хвостом ды кажа:

— Скінь мне адно дзіця, дык не буду секчы дрэва.

Падумаў дзяцел — шкада дзіцяці, але што зробіш: хоць двое яму застануцца. І скінуў адно дзятлянятка. Лісіца падхапіла яго, пабегла за куст ды з'ела.

Назаўтра зноў прыходзіць.

— Скінь яшчэ адно дзіця, — кажа дзятлу, — а то буду дрэва секчы.

І давай хвостом па асіне барабаниць.

Як ні прасіўся дзяцел, а давялося яшчэ адно скінуць.

Увайшла ў смак лісіца, праз дзень зноў прыйшла. Шкада дзятлу апошняе дзіця аддаваць. Ён і кажа:

— Пачакай, лісічка, хоць да заўтра. Дай хоць крыху яшчэ з дзіцяці пацешыцца.

— Добра, — згадзілася лісіца. — Прыйду заўтра.

Сядзіць дзяцел у дупле, бядуе і ўсё думае, як яму ад лісіцы ўратавацца. Ды нічога прыдумаць не можа. Тым часам прылятае да дзятла ў госці яго кума — шэрая варона.

— Так і так, — кажа ёй дзяцел, апусціўшы нос. — Не да гэсцей мне, кумка: апошняе дзіця лісіца адбірае.

Варона была птушка старая і разумная, не такая, як іншыя.

— Дурань ты, — кажа яна, — не аддавай!

— Дык-жа лісіца дрэва ссячэ і ўсёроўна загубіць нас.

— Гэта яна толькі страшыць цябе. Як прыйдзе заўтра, дык ты скажы ёй: «Сячы сабе, я цябе не баюся!»

Узрадаваўся дзяцел, падзякаваў вароне-куме за разумную парадку і нават добра пачаставаў яе за гэты жукамі-караедамі.

Прыбывае назаўтра лісіца.

— Ну, дзяцел, — кажа, — скідай апошняе дзіця, а то зараз дрэва ссяку.

А дзяцел высунуў з дупла свой доўгі нос і кажа:

— Сячы сабе, я цябе не баюся!

Здзівілася лісіца — адкуль толькі дзяцел розуму набраўся?

— Хто цябе навучыў так гаварыць? — пытаецца.

— Сваячка мая, — смела адказаў дзяцел.

— Якая сваячка?

— Варона-кума.

Узлавалася лісіца на дзятлаву куму. «Пачакай-жа, — думае, — я ёй не дарую гэтага». І пайшла прэч, глытаючы сліну.

Думала яна, думала, як вароне адпомсціць, і надумалася-такі. Выбегла на палю, лягла і прыкінула мёртвай.

Убачыла гэта варона з дрэва. «Эге, — узрадавалася яна, — нядрэнная спажыва валяецца».

Тут яна крыллямі — мах, мах! І, як бачыш, каля лісіцы апынулася. Дзеўбанула спачатку ў хвост, каб правярць, ці сапраўды лісіца мёртва. А тая — нават не звухнулася. Ляжыць, як дохлая. Варона пасмялела, падскочыла да галавы і ўжо намерылася дзеўбануць у вока... А лісіца як усхопіцца ды цап варону за нагу!

— Ага! — зарагатала лісіца, выскліўшы зубы. — Папалася мне на абед замест дзятляняці. Будзеш ведаць, як дзятла вучыць.

— Ну, што-ж, — кажа варона, — перахітрыла ты мяне. Цяпер я толькі аднаго баюся: каб ты не мучыла мяне так, як твая маці мучыла маю маці.

— А як-жа яна мучыла? — пытаецца лісіца. — Нешта я не памятаю.

— Бо ты малая тады была...

— Дык раскажы хоць, — зацікавілася лісіца.

— Добра, раскажу, — ахвотна згадзілася варона. — Было яно так. Твая маці злавала маю маці. Вось як ты мяне зараз.

— Ну, вядома, — перапыніла яе лісіца. — Мая маці была не такая дурная, як твая.

— Так, так, — адказала варона. — Яна і праўда была разумная, твая маці, бо не захацела есці маю маці з пер'ем: пер'е-ж нясмачнае!

— Вядома, нясмачнае, — падтакнула лісіца.

— Дык твая маці зрабіла вось як: узяла два рэшаты, усадзіла туды маю маці, потым склала рэшаты адно да аднаго ды як пусціла іх з крутой гары, дык на маёй маці ні прынікі не засталася — усё чыста асыпалася. Брр! — скаланулася варона. — Гэта самая страшная пакута для нас, варон...

«Добра-ж, — падумала лісіца. — Не буду я дурнейшай за сваю маці».

Дастала яна два рэшаты, усадзіла туды дзятлаву куму ды і пусціла тыя рэшаты з крутой гары. Рэшаты раз'ехаліся ў бакі, а варона ўзнялася сабе і паляцела на дрэва. Села на суку і кажа да лісіцы:

— Ну, вось цяпер і гадай, хто з нас разумнейшы...

ПАРАДЫ БАЦЬКАМ

Пра першакласнікаў

Наша школа — самая перадавая школа ў свеце — заўсёды, усюды і ва ўсім, што датычыць дзяцей, ідзе на дапамогу сям'і.

Кваліфікаваны калектыў савецкіх педагогаў, ведучы вучэбна-выхаваўчую работу, узбагачае дзяцей ведамі, умениямі і навыкамі, крок за крокам фармуе іх свядомасць.

Але выхаваўчыя намаганні школы павінны знаходзіць ва ўсім і заўсёды актыўную педагогічна прадуманую падтрымку ў сям'і. У дзелавым супрацоўніцтве школы і сям'і расце аўтарытэт бацькоў, сіла іх разумнага ўплыву на дзяцей.

Многія маладыя бацькі добра разумеюць гэта, хочуць зрабіць усё, што можа ад іх залежаць, але не ведаюць, як гэта зрабіць. У такім выпадку трэба добра азнаёміцца са школай, пагутарыць з настаўнікамі, атрымаць ад яго адказ на ўсе хваляючыя пытанні. А такіх пытанняў павінна быць нямала.

Школьнае навучанне, як вядома, патрабуе ад школьніка пэўнага ўзроўню развіцця. Ён павінен

ужо мець элементарныя звесткі аб жыцці людзей, аб прыродзе, некаторыя навыкі разумовай працы, умець слухаць настаўніка, арганізавана сядзець на ўроку, быць цікавым, хацець вучыцца, наведваць школу. Нямалаважнае значэнне маюць і санітарна-гігіенічныя навыкі.

Ужо з першага дня заняткаў настаўнік бачыць, у якой меры падрыхтавана дзіця да вучобы, над чым трэба яшчэ папрацаваць бацькам. Вось чаму паміж бацькамі і настаўнікамі неабходна самая цесная сувязь, узгодненасць дзеянняў.

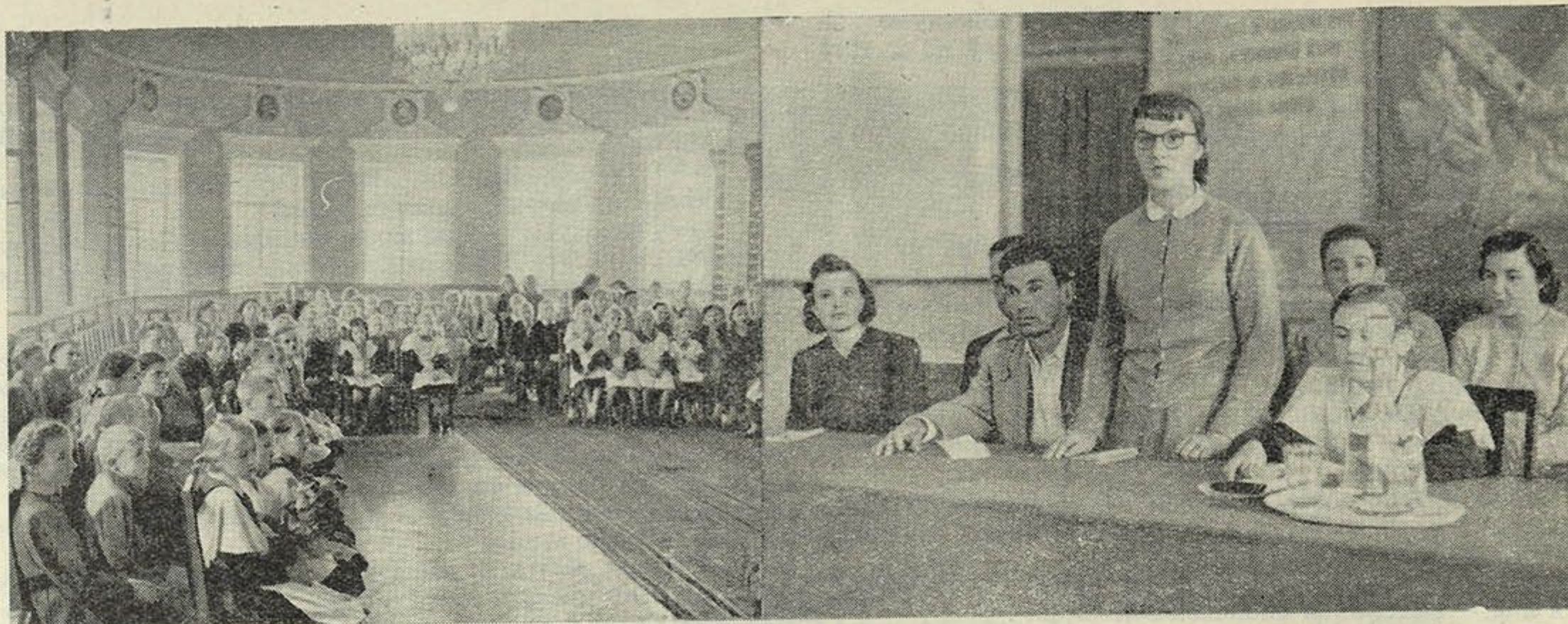
Абавязак бацькоў — добра ведаць узроставыя і індывідуальныя асаблівасці дзіцяці. Прафесар К. Н. Карнілаў, характарызуючы сямігадовы ўзрост, піша:

«Успрыманні дзяцей сямігадовага ўзросту знаходзяцца ў стадыі пераходу ад выпадковай і нематываванай цікаўнасці да больш сталага і абгрунтаванага працэсу цікаўнасці, звязанага са здольнасцямі дзяцей назіраць і, калі можна

так сказаць, даследаваць. У назіральнасці дзяцей яшчэ шмат недахопаў: няўменне аналізаваць і схватваць асноўнае... Выхаванне назіральнасці павінна заняць віднае месца ў педагогічнай рабоце з гэтымі дзецьмі, бо іменна назіранне з'яўляецца крыніцай назапашвання ў іх адпаведнага запаса ведаў».

Але каб правільна паставіць выхаванне назіральнасці дзіцяці, трэба ведаць яго індывідуальныя асаблівасці. І вось у гэтым бацькам неабходна кваліфікаваная дапамога настаўніка.

Што датычыць непасрэднай дапамогі дзіцяці ў вучобе, то бацькі павінны загадзя, хоць-бы каротка, азнаёміцца з праграмай першага класа. Гэта тым больш важна, што сёлета школы будуць працаваць па новых праграмах і што ў I—IV класах уведзіцца рукадзелле. Ніхто лепш, чым настаўнік, не можа азнаёміць бацькоў з праграмай і метадыкай дапамогі дзецям у сям'і. Характар дапамогі заўсёды залежыць ад прычыны ад-

З 1 па 4 жніўня гэтага года ў Мінску гасцявала дэлегацыя рускай, украінскай і беларускай моладзі Канады. Госці азнаёміліся са славуімі мясцінамі горада, пабывалі на аўтазаводзе, у музеі Вялікай Айчыннай вайны, у Палацы піонераў, наведалі два піонерскія лагеры.

На здымку: члены дэлегацыі ў Мінскім Палацы піонераў. З прывітальным словам выступае член дэлегацыі Іда Кавалевіч. Фото Д. Прэс і Г. Масальскага.

ставання дзіцяці ў вучэнні. Калі дзіця лянуецца, а бацькі выконваюць за яго ўрокі, то зразумела, што такая дапамога толькі шкодзіць справе навучання і выхавання.

Бацькі абавязаны выхоўваць у дзіцяці навывкі асабістай гігіены. Вучань павінен з'яўляцца ў школу з чыстымі рукамі, шыяй, тварам, з каротка абрэзанымі пазногцямі, падстрыжаным і прычасаным. Вопратка на ім павінна быць чыстая і ахайная, абутак начышчаны. Пры сабе заўсёды трэба мець чыстую насоўку. Нельга быць абыхавым да гэтых патрабаванняў. Іменна з іх настаўнік і пачынае выхаваўчую работу.

З першых дзён вучобы ў першакласніка будзе жаданне несці ў школу ўсю сваю вучэбную маёмасць. Бацькі абавязаны пррасачыць кожны раз, каб у сумцы былі толькі тыя прадметы, якія патрэбны для заняткаў паводле раскладу на даны дзень, каб рэчы былі пакладзены ў пэўным парадку. Кнігі павінны быць агорнуты ў паперу і надпісаны. Школа прад'яўляе строгія патрабаванні да ахайнасці вучнёўскіх сшыткаў. Каб куткі сшыткаў не згіналіся, трэба класці іх у папку. Ручкі, пер'і і алоўкі павінны знаходзіцца ў пенале. У сумцы не павінна быць нічога лішняга.

Школьніка адразу трэба прывучаць да правільнай пасадкі пры выкананні хатняга задання. Ён павінен мець сваё рабочае месца з дастатковым асвятленнем і па магчымасці зручнай мэбляй. Сядзець трэба прама, злёгка нахіліўшы галаву ўперад. Крыху сагнутыя ногі

павінны стаяць на падлозе або на падстаўцы. Адлегласць вачэй ад кнігі або сшытка 30—35 см.

Вельмі важна прывучыць школьніка да пэўнага рэжыму дня, які забяспечвае правільны адпачынак, неабходную ў вучэнні працаздольнасць, прывівае навывкі само-му сачыць за захаваннем і ўмацаваннем здароўя. Для дзяцей першых, другіх і трэціх класаў першай змены рэкамендуецца наступны рэжым дня:

Пад'ём	7.30
Ранішні туалет і сьнеданне	7.30—8.15
Знаходжанне ў школе	8.30—13
Абед	13.30—14.30
Вольны час	14.30—17
Падрыхтоўка ўрокаў	17.30—19
Вячэра	19.30—20
Сон (пачатак)	20.30

Гэты арыентаваны рэжым дня павінен быць узгоднены з унутраным распарадкам школы і сям'і, а ў патрэбных выпадках і з урачом.

Вельмі добра, калі бацькі азнаёмяцца з планам выхаваўчай работы настаўніка. Гэта дазволіць сканцэнтраваць работу са школьнікам на самым галоўным.

Трэба памятаць, што выхаванне дзяцей — складаная справа, якой трэба дастойліва вучыцца. Рэкамендуем прачытаць «Кнігу для бацькоў» А. С. Макаренкі, азнаёміцца з кнігай А. Е. Адрыянава «Воспитательная работа в первом классе» («Учпедгиз», 1954).

С. ЦЯРЭШЧАНКА

ДЗЕ КУПІЦЬ КАЗКУ?

Я маладая маці. Жыву ў Полацку. У мяне трохгадовая дачка Шурчка. Як і кожная маці, я хачу выхаваць дачушку так, каб яна была поўнацэнным грамадзянінам нашай цудоўнай Радзімы. Аднак выхаванне дзяцей, як мне здаецца, нямысліма без кніжкі. Кніжка — самы разумны дарадца чалавека — з малых год адкрывае перад ім усё тое новае і цікавае, гаспадаром чаго ён потым сам становіцца.

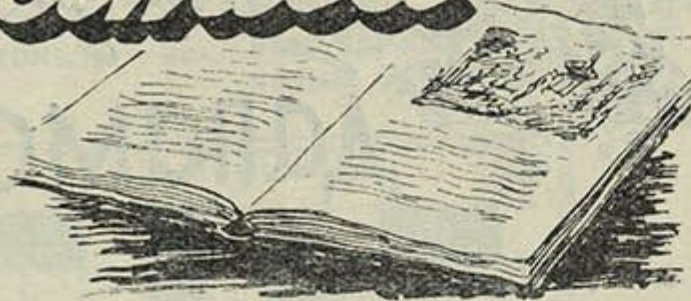
Нашы савецкія паэты і пісьменнікі ствараюць нямала карысных і цікавых кніжак для дзяцей. Шмат цікавага пакінулі дзецям у спадчыну нашы класікі. Цудоўныя казкі і быліны, на якіх могуць вучыцца і развівацца дзеці, склаў наш вялікі народ.

У газетах нярэдка можна прачытаць, якімі велізарнымі тыражамі выдаюцца кніжкі для дзяцей. Проста зайздрасць бярэ. А ў нас, у Полацку, ні ў адным магазіне культтавараў, ні ў адной кнігарні нельга купіць ні казкі, ні верша, ні апавядання, разлічаных на дашкольны ўзрост. Хто ў гэтым вінаваты?

Кніжкі для дзяцей пішуцца і выдаюцца. Чаму-ж нашы работнікі гандлю так абыхава адносяцца да такога простага і ў той-жа час адказнага пытання, як дзіцячая кніжка?

М. МАСКОВА

Ад змроку да святла

Гэта вельмі цікавая кніга. Цікавая і павучальная. Яе нельга чытаць абыякава. У апавяданнях, напісаных класікамі — вялікімі рускімі пісьменнікамі і выдатнымі майстрамі культуры Еўропы і Амерыкі, ва ўрыўках з буйных твараў Шарля дэ Костэра і Марка Твэна, Эміля Заля і Этэль Ліліян Войніч, у публіцыстыцы Максіма Горкага і Юліуса Фучыка, у вершах Владзіміра Маякоўскага і, нарэшце, у мудрых і простых казках, створаных народам, — ва ўсіх гэтых матэрыялах, сабраных у кнізе «Ад змроку да святла», прысутнічае ваяўнічая нянавісьць да цемрашалаў і манюк у сутанах і расах, да царкоўнікаў, да гэтых агідных «айцоў цемры», якія атручвалі і атручваюць свядомасць працоўных атрутай рэлігіі.

Кніга дае вобразнае ўяўленне аб тым, хто і як выкарыстоўвае міф аб богу, каб адцягваць чалавека працы ад насутных патрэб і зямных спраў, ад класавай барацьбы і актыўнай дзейнасці.

Рэлігія заўсёды прыхільніца змроку, рэакцыі, прыгнечання. Крыжам і казаннямі бласлаўляе яна чорныя замислы дармаедаў. Так было і ў далёкім мінулым, так ёсць і цяпер, у нашыя дні. Гэта яна, рэлігія, аддавала і аддае анафеме барацьбітоў за народнае шчасце; гэта яна распальвала вогнішчы ля ног вялікіх вучоных і вынаходцаў, якія навукова тлумачылі свет і яго законы; гэта яна вучыла і вучыць простых людзей схіляць галовы перад уладай феадалаў, прыгоннікаў, памешчыкаў і капіталістаў; гэта яна цяпер асыяе крыжам разбойніцкія арміі імперыялістаў; гэта яна вучыла і вучыць пакорлівасці, маўчанню, ціхмянасці тых, хто ўзнямаецца на барацьбу за зямлю і волю, за мір і дэмакратыю ва ўсім свеце. Рэлігія гвалтоўна ўнушае чалавеку думку аб рабскім убостве яго перад богам, ад бога абцягваючы ўсе даброты і радасці жыцця на тым свеце.

Аніякай, нават самай дзівоснай хлуснёю не грэбаюць у імя гэтага служкі царквы. Яны здраджваюць радзіме і ўзнямаюць зброю супроць сваіх суайчыннікаў, каб затрымаць рэвалюцыю і перашкодзіць перамозе простага народа над прыгнятальнікамі.

Французскі пісьменнік Фелікс Гра ў рамане «Марсельцы», урывак з якога прыводзіцца ў гэтай кнізе, паказаў гэта асабліва яскрава... Марсельскія народныя батальёны ідуць на дапамогу рэвалюцыйнаму Парыжу. Каралеўскія прысешнікі кідаюць супроць адважных марсельцаў не толькі войскі, але і бандытаў у сутанах. Пад выглядам звычайнага пастуха спяшае за чужаземнымі войскамі — душыцелямі рэвалюцыі — монсін'ёр Кастэланэ. Ён прывядзе ва Францыю ўзброеных бандытаў, каб заліць крывёй полымя рэвалюцыі. Марсельцы гатовы павярнуць, што «пастух» гэты — бясілы стары, які нікому не зробіць зла. Тады адзін з гвардзейцаў зрывае з яго плашч з грубай воўны. І ўсе ўбачылі «дасканалы касцюм з фіялетавага аксаміту, абшыты найтанчэйшымі карункамі. На грудзях у яго вісеў асляпляльна ззяючы залаты крыж».

Гэты эпізод характарызуе, бадай што, усю кнігу. Яна зрывае са служак царквы маскіровачную вопратку. Папы і ксяндзы, мулы і рабіны, манахі і кардыналы ўстаюць перад чытачом ва ўсёй сваёй агіднасці і подласці. Варта, напрыклад, прачытаць нарыс вядомага нямецкага пісьменніка Эгона Эрвіна Кіша «Я купаюся ў цудатворнай вадзе», як адразу адчуеш глыбіню маральнага падзення духавенства, якое выкарыстоўвае байкі аб «святых крыніцах» для свайго ўласнага ўзбагачэння і пашырэння рэлігійнага фанатызму ў асяроддзі беднякоў, пазбаўленых сродкаў для лячэння ў дактароў. Мана — вось зброя царквы.

Нельга без абурэння супроць «духоўных асоб» чытаць апавяданні такіх розных і па светапогляду і па таленту мастакоў слова, як, напрыклад, вядомы чэшскі сатырык Яраслаў Гашэк і сучасны латвійскі пісьменнік Андрэй Упіт. Яны паказваюць, з дапамогаю якіх брудных сродкаў царква асвятчае рабунак калоній імперыялістамі. «Айцы-місіянеры» верай і праўдаю служаць капіталістам Амерыкі, Англіі, Францыі, Галандыі і іншым драпежнікам. Замест ідала гэтыя святыя айцы ўнушаюць народам калоній веру ў «белага бога» і яго намесніка на зямлі — наглядчыка з карабінам. Аднак дарэмны спробы задушыць вызваленчы рух мільёнаў. Узнікаюцца

на абарону сваіх правоў працоўных ўсіх кантынентаў, разам з імперыялістамі ўцякаюць ад гневу народнага і «айцы-місіянеры».

Злачынна гісторыя духавенства. Змрок, які панаваў над Расіяй да 1917 года, — гэта змрок, які старанна і паслядоўна падтрымліваўся папамі ўсіх масцей. Лянівы звон званаў і чад кадзільніц, завыванні клікуш і шэпты знахараў, «цудатворныя» абразы і вялікодныя «ўрачыстасці», — што толькі ні было мабілізавана царквой для таго, каб адцягнуць рускага рабочага і селяніна ад імкнення перамяніць жыццё, скінуць аковы нявольніцтва, вырвацца з драпежных лап прыгонніка-памешчыка і крывасмока-буржуа. Сімвалічнае значэнне набывае апавяданне вядомага рускага пісьменніка В. Г. Караленкі «На зацьменні». Цемень, якая насоўваецца на зямлю ў часе поўнага сонечнага зацьмення, атоесамляецца з цемню забабонаў і страху, пасеяных у народзе царкоўнікамі. Але вось праходзіць гэтае зацьменне, і сонца — яркае, добрае, ветлівае азарае зямлю святлом.

«Сонца іграе ўсё мацней, — піша В. Г. Караленка, — туман усё больш і больш танчэе, і ўжо становіцца цяжка глядзець няўзброеным вокам на серп сонца, які ўсё павялічваецца. Цырыкаюць змоўшчыя было птушкі, лугавая зеляніна на зарэчным баку праступае ўсё ярчэй, хмаркі расквечваюцца... У настроі натоўпу недавер'е, варожасць і страхі памчаліся кудысьці далёка разам з пялёнкаю поўнага ценю, якая адляцела ў бязмежную прастору».

Тут і літаральнае прасвятленне пасля поўнага зацьмення сонца і вобразнае ўвасабленне ідэі перамогі розуму над забабонамі, святла над цемрай.

Рускай літаратуры ўласціва гэта — сцвярджаць такую перамогу. Верай у яе прасякнута творчасць В. Г. Караленкі і А. П. Чэхава, А. М. Горкага і А. С. Серафімовіча, Д. Беднага і В. В. Маякоўскага. Творы рускіх класікаў, змешчаныя ў кнізе «Ад змроку да святла», — бліскае пацверджанне гэтаму. Успомнім, што яшчэ

* «Ад змроку да святла». Антырэлігійная кніга для чытання. Дзіцячае выдавецтва, 1954 г., стар. 356.

Байка

Матруне ўжо было гадкоў пад трыццаць пяць.
І замуж-бы пара, — не маладая,
А жаніха ніяк не прыгадае.
Ды дзе-ж яго, скажыце, узяць,
Калі на маладзенькую з іх кожны паглядае!
Напрыклад, вось Лявон, — чым не жаніх, здаецца, —
Падыйдзе і міргне і засмяецца,
Ну, а далей ні тпру, ні но...
Ніяк Лявона прыручыць ёй не ўдаецца.
Як толькі, бедная, ні б'ецца,
А поспеху няма ўсёадно.
«Дык не сівець-жа мне без пары,
Калі мае слабыя чары!» —
Не рэдка ўголос плакала яна.
І вось шаптуха добрая адна
Прапанавала небарацы дапамогу.
(Не дарма ўсё-ж гавораць людзі:
Дзе попыт ёсць, там прапанова будзе.)
«Я, — кажа, — і вазьму з цябе не многа,
А хлопца зачарую так,
Што будзе ён тваім, як шпак».
Пайшла ў іх карусель! — за новую спадніцу
Шаптуха пашаптала на вадзіцу
І так падладзіла аднойчы, што Лявон
Павінен быў вадзіцы той напіцца.

Але, — ну хоць-бы што, — смяецца й толькі ён.
«Чакай! — сіпіць шаптуха, — адкруціцца
Не зможа хлопец. Як тут ні скачы,
Павінен будзе ажаніцца.
Я сродак пэўны ведаю. Маўчы!»
Усё лецейка Матруна ёй цягала
І грошы, і адзенне, й сала, —
Што толькі да спадобы той было.
Шаптуха-ж сродкі ўсе на хлопцу спрабавала.
Нарэшце, — што-б вы думалі! — дапамагло! —
Пад восень хлопец ажаніўся,
Ды не з Матрунай, вось бяда,
Бо з іншай ён дзяўчынай палюбіўся.

Вядома, шэпты ўсе — лухта.
А ёсць, на жаль, яшчэ цяцеры,
Што ў шарлатанаў маюць веру.

А. Н. Радзішчэў пісаў пра тое, як забабоны падразаюць крылле чалавечаму розуму, каб ён «не звярнуў палёт свой да велічы і свабоды». А В. Г. Белінскі прама гаварыў: «У словах «бог» і «рэлігія» бачу цемь, змрок, ланцугі і бізун». Н. А. Дабралюбаў у юнацкіх вершах пісаў, што «рэлігія прабацаць ворагаў вучыць» і, галоўнае, «маўчаць, калі нас цар прыгнятае і мучыць...»

Нельга забываць, што просты народ у сваёй творчасці заўсёды бязлітасна выкрывае «айцоў цемры» і высмейвае тупасць, прагнасць і хітрыкі. Чытач знойдзе ў кнізе казкі, поўныя мудрасці і гумару, створаныя рускімі, літоўцамі, украінцамі, кабардзінцамі, яўрэямі — і ўсюды папы, мулы, рабыны прыкаваны да ганебнага слупа, як ворагі і ашуканцы простага чалавека, працаўніка і бедняка. У вясёлым і баявым смеху гэтых казак жыве невычэрпная бадзёрасць і аптымізм народа, чужога для свету ашуканцаў і злодзеяў, для свету, у імя якога не шкадуюць слоў і спраў розныя свяшчэннікі. Варожасць рэлігіі — хрысціянскай, іудзейскай, магаметанскай, буддзійскай, хоць яны і розняцца некаторымі абрадамі і рытуаламі, — заўсёды бачыў і разумеў

працоўны народ. У яго творчасці гэта знайшло асабліва пераканаўчае ўвасабленне.

У нашай краіне веруючым прадастаўлена магчымасць выконваць абрады. Аднак вучэнне рэвалюцыйнага рабочага класа — марксізм-ленінізм раскрыла ўсю сутнасць рэлігіі, і грамадства не можа заставацца абьякавым да таго, што паасобныя людзі трапляюць пад уплыў царкоўнікаў.

Перажыткі мінулага, у тым ліку і рэлігійнасць, тармозяць культурны рост шматмільённых мас. Рэлігія прывівае няправільныя адносіны да працы, перашкаджае жыццерадаснай моладзі быць актыўнымі будаўнікамі новага, калечыць сямейныя адносіны, прытупляе пільнасць нашых людзей, прывучае іх быць пакорлівымі і верыць, што ўсё на зямлі ад бога. Грамадства, паставіўшы на службу сабе перадавую матэрыялістычную навуку, вядзе атэістычную прапаганду.

Кніга «Ад змроку да святла» — каштоўны дапаможнік у гэтых адносінах. Яна дасканала дапаўняе тое, што тлумачыцца грамадзянам на лекцыях і ў гутарках. Трэба спадзявацца, што нашы чытачкі зацікавацца гэтай кнігай. Яе карыс-

на прачытаць дома ўголос, запрасіўшы паслухаць і тых, хто яшчэ ходзіць у царкву або ў касцёл. Праўдзівыя апавяданні, вершы і казкі ў даходлівай форме, з дапамогай яркіх мастацкіх вобразаў раскрываюць ролю царквы і яе служак на розных гістарычных этапах.

Добра будзе, калі і ўдзельнікі самадзейных гуртоў развучаць напаміны некаторых рэчы з гэтай кнігі і будуць чытаць іх на канцэртах. Слова пісьменніка — магутны сродак прапаганды. Няхай-жа яно служыць высокароднай справе асветы тых, хто і ў нашыя дні паддаецца ўплыву рэлігіі, не заўважаючы, як гэта прыходзіць у супярэчнасць з усім ладам нашага жыцця і з дасягненнямі перадавой навукі. А сабранае ў кнізе «Ад змроку да святла» якраз і змяшчае такое ваяўнічае і натхняючае слова.

Пажадана, каб і наша Дзяржаўнае выдавецтва БССР склала і выдала падобны зборнік. У скарбніцы народнай творчасці і ў літаратурнай спадчыне беларускай літаратуры ёсць многа вартага служыць справе атэістычнай прапаганды.

Б. ІВАНЕНКА

Карысныя парады

САЛЕННЫЯ ПАМІДОРЫ

Для засолкі можна браць памідоры як даспелыя, так і зялёныя, але абавязкова аднолькавай спеласці.

Перад засолкай падрыхтаваць кадку, старанна вымыць яе і выпарыць. Памідоры перабраць, адкінуць папсаваныя, абмыць вадой і радкамі пакласці ў кадку. Зялёныя памідоры рэкамендуецца перакласці кропам, эстрагонам, чаборам, а таксама вішнёвымі і чорнапарэчкавымі лісцямі.

Пры ўкладцы трэба час ад часу ўстрасаць кадку, каб памідоры ляглі шчыльней. Памідоры трэба ўкладваць у кадку даверху, а затым заліць расолам. Для прыгатавання расолу растварыць 700—800 г солі ў адным вядры (12 л) астуджанай гатаванай вады. Кадку накрыць драўляным кружком, на які пакласці лёгкі груз. Хаваць памідоры трэба ў халаднаватым месцы (памідоры бываюць гатовы праз 40—50 дзён).

КАПУСТА КВАШАНАЯ

Капусту квасяць у трывалых драўляных кадках. Невялікую колькасць (5—10 кг) можна квасіць у шклянках слоіках або гліняных гаршчках.

Адабраць здаровыя, без зялёнага лісця, качаны капусты, парубіць іх або нашынкаваць, змяшаць рубленую капусту з соллю (прыкладна 250 г солі на 10 кг капусты).

Дно чыста вымытай кадкі пасыпаць тонкім пластам аржаной мукі, пакрыць цэльнымі капуснымі лісцямі і шчытна набіць кадку рубленай капустай, прыкрыўшы зверху капуснымі лісцямі. Для смаку і арамату можна дадаць у капусту цэлыя і нарэзаныя кружочкамі моркву і антонаўскія яблыкі, а таксама брусніцы і журавіны. Зверху на капусту пакласці драўляны кружок, а на яго — груз (абмыты камень). Праз некалькі дзён капуста пачне закісаць і на паверхні яе з'явіцца пена.

Колькасць пены спачатку будзе павялічвацца, але паступова яна сыйдзе на нішто. Калі пена знікне зусім, — капуста заквашана. У часе закісання

капусту трэба некалькі раз праткнуць чыстым бярозавым колам, каб даць выхад газам, якія там утварыліся. У выпадку з'яўлення на паверхні расолу плесені трэба яе аспярожна зняць, а драўляны кружок, тканіну і груз, якія закрываюць капусту, прамыць варам.

ВАРЭННЕ З БРУСНІЦ

Перабраныя брусніцы пакласці ў міску, заліць кіпячай вадой, перамяшаць, адразу ж адкінуць на рэшата і даць сцячы вадзе. Затым брусніцы пакласці ў таз для варэння, засыпаць цукрам, дадаць $\frac{1}{2}$ шклянкі вады (або заліць мёдам), пакласці кавалачак карыцы, 3 штукі гваздзікі або крыху лімоннай цэдры і варыць да гатоўнасці.

Гарачае варэнне з таза пераліць у міску і, калі астыгне, перакласці ў шклянкі слоік, закрываць пергаментнай паперай і завязаць. Хаваць у сухім халаднаватым месцы.

Гэтае варэнне падаюць да смажанай птушкі і дзічыны, а таксама да смажанай ялавічыны, цяляціны і бараніны.

На 1 кг брусніц — 500 г цукру або мёду.

МАЧОННЫЯ ЯБЛЫКІ

Яблыкі, найлепш антонаўскія, перабраць і абмыць вадой. Дно кадкі, падрыхтаванай для замочвання яблык, засцяліць пластам лісця чорных парэчак або вішань. На лісце пакласці некалькі радкоў яблык (галінкамі ўверх). На яблыкі зноў пакласці пласт лісця, на яго зноў некалькі радкоў яблык. Такім чынам запоўніць усю кадку, прыкрыўшы верхні пласт яблык лісцем.

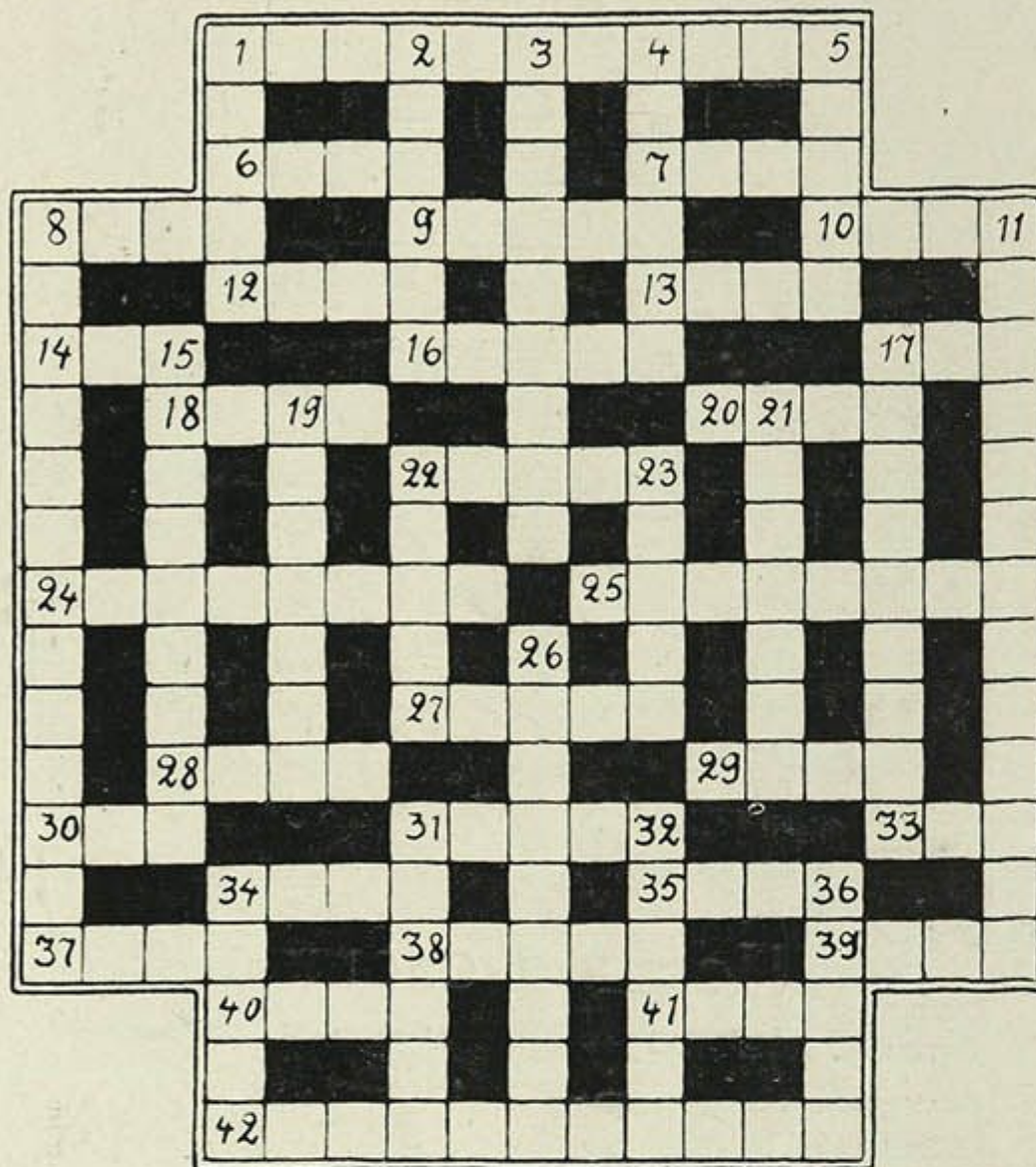
Заліваць яблыкі трэба спецыяльна прыгатаваным суслам або салодкай вадой. Для прыгатавання сусла заліць аржаную муку варам, пасаліць, добра размяшаць, даць адстаяцца і працадзіць (на 10 л вады належаць узяць 200 г аржаной мукі і 2 ст. лыжкі солі).

Для прыгатавання салодкай вады на кожныя 10 л вады ўзяць 400 г цукру або 600 г

мёду, дадаць 3 ст. лыжкі солі, пракіпаціць і астудзіць.

Кадку з укладзенымі яблыкамі паставіць у халоднае месца, заліць суслам або салодкай вадой. Яблыкі накрыць драўляным кружком, на які пакласці груз (абмыты камень).

У першыя 3—4 дні яблыкі будуць убіраць шмат вільгаці, таму кадку неабходна даліваць суслам або халоднай вадой. Узровень вадкасці ў часе замочвання і хавання павінен быць на 3—4 см вышэй драўлянага кружка. Праз 30—40 дзён яблыкі будуць гатовы.

КРАСВОРД

Па гарызанталі: 1. Замена ручной працы машынай. 6. Хімічны элемент, вясёлерны газ. 7. Прыстасаванне для ўключэння машыны ў электранант. 8. Рэгістрацыя. 9. Калдобіна на дарозе. 10. Аркуш паперы. 12. Пясняр у народаў Каўказа. 13. Ступень сваякасці. 14. Дакумент. 16. Дрэва. 17. Сельскагаспадарчая жывёла. 18. Дзяленне на кругу компаса. 20. Рама аўтамабіля. 22. Шчытны слой. 24. Жанчына—трэнер коней. 25. Архітэктурнае збудаванне. 27. Дзявочае імя. 28. Птушка. 29. Постаць. 30. Аповесць Н. В. Гоголя. 31. Пакрывала ў мусульман—сімвал жаночага бяспраўя. 33. Спартыўны тэрмін. 34. Здымак. 35. Тонкае валакно, якое адыходзіць ад галаўнога або спінонага мозгу. 37. Паляўнічы-прафесіянал. 38. Кулінарны выраб. 39. Пасудзіна, скрынка. 40. Планета. 41. Апажывальны вершаваны род літаратуры. 42. Навейшае дасягненне радыётэхнікі.

Па вертыкалі: 1. Прыналежнасць жаночай вопраткі. 2. Тэрытарыяльнае падраздзяленне. 3. Краіна ў поўднёва-ўсходняй Азіі. 4. Знявага. 5. Алени мох. 8. Палешанне. 11. Работніца сувязі. 15. Бязрэжымны трамвай. 17. Гульня ў адказы. 19. Дэталь рухавіка ўнутранага згарання. 21. Матэрыял для пакрыцця вуліц. 22. Грызун. 23. Расліннасць. 26. Музычны інструмент. 31. Мора ў СССР. 32. Прыстасаванне для перадачы радыёхваля. 34. Садавіна. 36. Месца ўпадання ракі.

На першай старонцы вокладкі: кантралёр тэрмічнага цэха Мінскага трактарнага завода Вольга Іосіфаўна Ярашэвіч з дачкой Ларысай. Дачка нядаўна споўнілася сем год. Першага верасня яна пайшла ў першы клас 11 сярэдняй школы.

Фото М. Мінковіча.

На чацвертай старонцы вокладкі: фотазціуд А. Дзітлава.

Да гэтага нумара прыкладаецца выкрайка.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ № 04921.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

Издание ЦК КП Белоруссии.

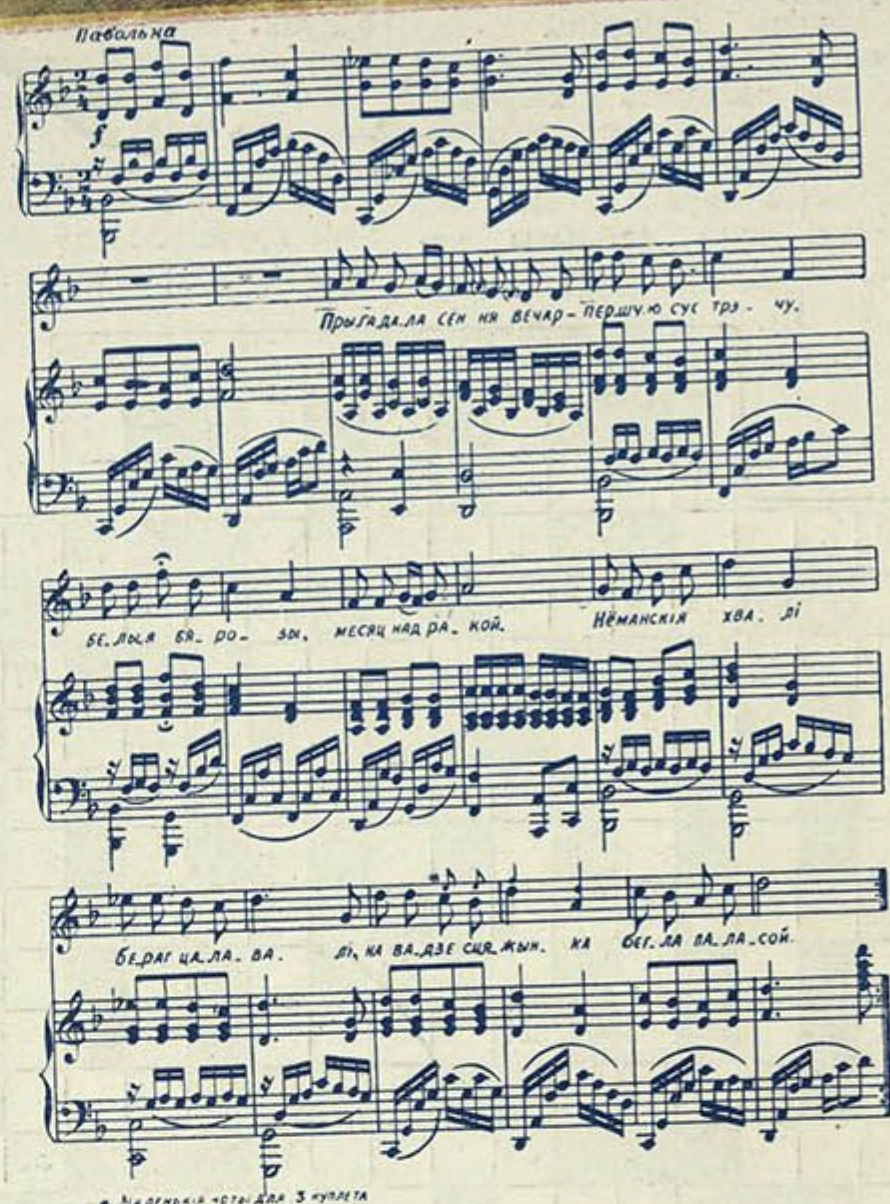
Падпісана да друку 3/IX 54 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна. Дом друку.

Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна, Мінск, Цана 1 руб. 50 кап. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 60.000 экз. Зак. № 572.

11271-

Першая сустрэча

Словы А. АСТРЭЙКІ

Прыгадала сёння вечар —
Першую сустрэчу,
Белыя бярозы,
Месяц над ракой.
Нёманскія хвалі
Бераг цалаваў,
На вадзе сцяжынка
Бегла паласой.
Мы з табой сядзелі,
На раку глядзелі.
Першы раз крануўся
Ты рукі маёй,

Музыка П. АХРАМЕНКІ.

І назваў ласкава
Мяне песняй-славай
Ты, мой незвычайны
І харошы мой.
Праляцелі годы,
Прашумелі воды, —
Нашай дружбе яснай
Краю не знайсці.
Сцежкай палявою
Нам па-над ракою
Добра ў гэты вечар
Удвая ісці.